

Pradžia>Jūsų teisės>Teisė kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais

Teisė kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais

Lietuva

Daugiau šalių pateikiamos informacijos apie teisę kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais rasite spustelėję vieną iš toliau pateiktų nuorodų:

1. [Teisė kreiptis į teismą valstybėje narėje](#)
2. [Teisė kreiptis į teismą, nepatenkanti į PAV \(poveikio aplinkai vertinimo\), TIPK/PITD \(Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės \(TIPK\) / Pramoninių išmetamųjų teršalų direktyvos \(PITD\)\) taikymo sritį, galimybė susipažinti su informacija ir AAAD \(Atsakomybės už aplinkos apsaugą direktyva\)](#)
3. [Kitos svarbios taisyklės dėl apeliacinių skundų, teisių gynimo priemonių ir teisės kreiptis į teismą aplinkosaugos klausimais](#)

Paskutinis naujiniams: 07/04/2023

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisima jokios atsakomybės ar teisių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Teisė kreiptis į teismą valstybėje narėje**1.1. Teisinė sistema. Aplinkos apsaugos teisės šaltiniai****1) Bendra informacija apie aplinkos apsaugos sistemą ir subjektų (fizinį asmenų, juridinių asmenų, NVO – nevyriausybinių organizacijų) procesines teises atitinkamoje nacionalinėje teisės sistemoje**

Konstitucijos 53 ir 54 straipsniuose bei Aplinkos apsaugos įstatyme nustatyti pagrindiniai reikalavimai. Aplinkos apsaugos įstatymo tikslas yra reguliuoti visuomeninius santykius aplinkos apsaugos srityje, nustatyti pagrindines juridinių ir fizinių asmenų teises ir pareigas išsaugant biologinę įvairovę, ekologines sistemas ir kraštovaizdžio ypatybes, užtikrinant sveiką ir švarią aplinką, racionalų gamtos išteklių naudojimą Lietuvos Respublikoje, jos teritoriniuose vandenyse, kontinentiniame šelfe ir ekonominėje zonoje (Aplinkos apsaugos įstatymo 2 straipsnis). Aplinkos apsauga yra viešasis interesas (Konstitucinio Teismo 2003 m. spalio 29 d., 2014 m. gegužės 9 d., 2015 m. kovo 5 d. nutarimai).

Asmuo, kurio konstitucinės teisės ar laisvės pažeidžiamos, turi teisę kreiptis į teismą (Konstitucijos 30 (1) straipsnis).

Vienas arba daugiau fizinių ar juridinių asmenų, suinteresuota visuomenė^[1] turi teisę: Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka paduoti skundą (prašymą), reikalaujanti imtis atitinkamų veiksmų, kad būtų išvengta ar sumažinta žala aplinkai arba atkurta iki pradinės aplinkos būklė, ir reikalaujanti nubausti asmenis, kaltus dėl kenksmingo poveikio aplinkai, ir pareigūnus, kurių priimti sprendimai ar veiksmai (neveikimas) pažeidė piliečių, suinteresuotos visuomenės, kitų juridinių ir fizinių asmenų teises ar įstatymų saugomus interesus; Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, jeigu mano, kad jo (jų) prašymas, pateiktas teisės aktu, reglamentuojančių teisę gauti informaciją apie aplinką, nustatyta tvarka, buvo neteisėtai atmestas, į jį buvo iš dalies ar visiškai netinkamai atsakyta arba į prašymą deramai neatsižvelgta pagal teisės aktus, reglamentuojančius teisę gauti informaciją apie aplinką (Aplinkos apsaugos įstatymo 7 (1) straipsnis). Suinteresuota visuomenė turi teisę Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo užginčijant sprendimų, veiksmų ar neveikimo aplinkos ir jos apsaugos bei gamtos išteklių naudojimo srityje materialinį ar procesinį teisėtumą (Aplinkos apsaugos įstatymo 7 (2) straipsnis).

Valstybinį aplinkos apsaugos administravimą vykdo Respublikos Vyriausybė, Aplinkos ministerija ir kitos institucijos prie Aplinkos ministerijos (pvz., Aplinkos apsaugos departamentas, Aplinkos apsaugos agentūra, Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija, Generalinė miškų urėdija, Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba), kitos specialios valstybės institucijos (pvz., nacionalinių parkų direkcijos) ir vietos savivaldos institucijos.

2) Nacionalinės konstitucijos (jei taikoma) pagrindinės nuostatos, susijusios su aplinkos teise ir teise kreiptis į teismą, įskaitant procesines teises

Konstitucijoje nėra tiesiogiai įtvirtinta teisė į švarią, sveiką, palankią ir pan. aplinką. Tačiau šią teisę galima kildinti iš kitų [Konstitucijos straipsnių](#)^[2].

Aplinkos apsaugos samprata minima keliuose Konstitucijos straipsniuose: „Valstybė ir kiekvienas asmuo privalo saugoti aplinką nuo kenksmingo poveikio“ (53 (3) straipsnis); „Valstybė rūpinasi natūralios gamtinės aplinkos, gyvūnijos ir augalijos, atskirų gamtos objektų ir ypač vertingų vietovių apsauga, prižiūri, kad su saiku būtų naudojami, taip pat atkuriami ir gausinami gamtos ištekliai. Įstatymu draudžiama niokoti žemę, jos gelmes, vandenį, teršti vandenį ir orą, daryti radiacinį poveikį aplinkai bei skurdinti augaliją ir gyvūniją.“ (54 straipsnis). Konstitucija garantuoja galimybę kreiptis į teismą: „Kiekvienas asmuo, kurio konstitucinės teisės ar laisvės pažeidžiamos, turi teisę kreiptis į teismą“ (30 (1) straipsnis).

3) Aktai, kodeksai, dekretai ir kt. – pagrindinės nuostatos, susijusios su aplinka ir teise kreiptis į teismą, nacionaliniai kodeksai ir aktai

Kiekvienas suinteresuotas asmuo turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo / jos teisė arba įstatymų saugomas interesas. Kiekvienas pareiškėjas, kuris ginčija administracinį aktą, turi įrodyti savo suinteresuotumą dėl šio akto panaikinimo. Administraciniame teisme priimtini tik tie skundai, kuriais siekiama ginti savo individualiai pažeistas teises (Administracinių bylų teisenos įstatymo (ABTĮ) 5 straipsnis). Šios bendros nuostatos galioja skirtingų rūšių procesams ir skirtingiems jų dalyviams. Be to, yra galimybė pateikti skundą dėl valstybės ar kito viešojo intereso gynimo. Ši galimybė suteikta prokurorui, viešojo administravimo subjektams, valstybės kontrolės pareigūnams, kitoms valstybės institucijoms, organizacijoms ir fiziniams asmenims. Tačiau tokia galimybė suteikiama tik įstatymų nustatytais atvejais (ABTĮ 55 straipsnis). Pvz., pagal Aplinkos apsaugos įstatymą, suinteresuota visuomenė, vienas arba daugiau fizinių ar juridinių asmenų turi teisę paduoti skundą teismui, be to, suinteresuota visuomenė turi teisę kreiptis į teismą ginant viešąjį interesą ir ginčydama materialų ar procedūrinį sprendimą, veiksmų ar neveikimo aplinkos apsaugos srityje, taip pat gamtos išteklių naudojimo srityje teisėtumą. Taigi, jeigu teikiamas skundas ginant viešąjį interesą, susijusį su aplinkos apsauga, toks skundas turi būti priimtinas, kadangi tokia galimybė numatyta Aplinkos apsaugos įstatyme. Ši taisyklė taikoma visais atvejais (ne tik aplinkosaugos atvejais). Pagal Aplinkos apsaugos įstatymo 7 (8) straipsnį, vienas arba daugiau fizinių ar juridinių asmenų, suinteresuota visuomenė turi teisę paduoti skundą (prašymą), reikalaujanti imtis atitinkamų veiksmų, kad būtų išvengta ar sumažinta žala aplinkai arba atkurta iki pradinės aplinkos būklė, ir reikalaujanti nubausti asmenis, kaltus dėl kenksmingo poveikio aplinkai, ir pareigūnus, kurių priimti sprendimai ar veiksmai (neveikimas) pažeidė piliečių, suinteresuotos visuomenės, kitų juridinių ir fizinių asmenų teises ar įstatymų saugomus interesus.

Yra nustatytos specialios taisyklės dėl suinteresuotos visuomenės galimybės pateikti skundą teismams poveikio aplinkai vertinimo atvejais (Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo (PAV) įstatymo 15 straipsnis), taršos intergruotos prevencijos ir kontrolės (TIPK) leidimų atvejais (TIPK išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2013 m. liepos 15 d. įsakymu Nr. D1-528, 124 punktą), taip pat teritorijų planavimo atvejais (Teritorijų planavimo įstatymo 49 straipsnis).

4) Nacionalinės teismų praktikos pavyzdžiai ir Aukščiausiojo Teismo vaidmuo aplinkosaugos byloje

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas formuoja vienodą administracinių teismų praktiką aiškinant ir taikant įstatymus ir kitus teisės aktus. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, kaip kasacinis teismas, užtikrina vienodą bendrosios kompetencijos teismų praktiką. Yra skirtumų tarp privataus intereso ir viešojo interesų gynimo atvejų. Privataus intereso gynimas užtikrinamas pagal Konstituciją (30 straipsnis). Viešojo intereso gynimas yra galimas tik įstatymų nustatytais atvejais (ABTĮ 55 straipsnis) (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. rugsėjo 23 d. sprendimas byloje Nr. A520-211/2013). Aplinkos apsaugos įstatymas nustato galimybę ginti viešąjį interesą aplinkosaugos srityje (7 straipsnis). Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas tiesiogiai taiko Orhuso konvenciją ir dėl asmens teisinio statuso sprendžia vadovaudamasis Orhuso konvencija (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gegužės 29 d. nutartis byloje Nr. A602 -186/2013). Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas sprendė dėl reikalavimų, taikomų nevyriausybiniams organizacijoms: jos turi aktyviai veikti aplinkosaugos srityje ir turi atitikti kitus nacionalinės teisės reikalavimus (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. rugsėjo 23 d. sprendimas byloje Nr. A520 - 211/2013). „Suiinteresuotos visuomenės“ statusas nustatomas, atsižvelgiant į Aplinkos apsaugos įstatymą ir kitus teisės aktus, pavyzdžiui, Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai įstatymą (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gegužės 29 d. nutartis byloje Nr. A602 -186/2013).

5) Ar administracinės procedūros šalys gali tiesiogiai remtis tarptautiniais aplinkosaugos susitarimais ar tik nacionalinės teisės aktais ir ES teisės aktus perkeliančiais aktais?

Parlamento (Seimo) ratifikuotos tarptautinės sutartys yra sudedamoji teisinės sistemos dalis (Konstitucijos 138 (3) straipsnis). Kolizijos atveju tarptautinės sutartys turi viršenybę prieš nacionalinę teisę (Tarptautinių sutarčių įstatymo 11 (2) straipsnis). Šalys gali tiesiogiai remtis tarptautine teise. Orhuso konvencija galioja be papildomo nacionalinio reglamentavimo. Viešojo administravimo subjektai ir teismai turi įgyvendinti šią sutartį. Orhuso konvencijos nuostatos yra perkeltos į nacionalinius teisės aktus.

1.2. Teismų jurisdikcija

1) Teismų sistemos instancijų skalčius

-

2) Kompetencijos ir jurisdikcijos taisyklės: kaip nustatomas jurisdikciją turintis teismas skirtingų nacionalinių teismų (skirtingose valstybėse narėse) jurisdikcijų kolizijos atveju?

Lietuvoje veikia teismų sistema, kurią sudaro bendrosios kompetencijos teismai ir specialiosios jurisdikcijos administraciniai teismai. Bendrosios kompetencijos teismai, nagrinėjantys civilines ir baudžiamąsias bylas, yra Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (1), Lietuvos apeliacinis teismas (1) ir kaip pirmosios instancijos teismai: apygardos teismai (5) bei apylinkių teismai (12). Apylinkių teismai taip pat nagrinėja kai kurias administracinių teisės pažeidimų bylas pagal įstatymu nustatytą jurisdikciją. Apygardos teismai, Lietuvos apeliacinis teismas ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas turi civilinių bylų ir baudžiamųjų bylų skyrius. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra teismas, peržiūrintis kitų bendrosios kompetencijos teismų sprendimus, nuosprendžius, nutarimus ir nutartis. Jis formuoja vienodą teismų praktiką aiškinant ir taikant įstatymus ir kitus teisės aktus. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (1) ir apygardos administraciniai teismai (2) yra specialiosios jurisdikcijos teismai, nagrinėjantys administracinius ginčus, kilusius tarp piliečių ir viešojo administravimo institucijų. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas veikia kaip pirmosios instancijos teismas ir kaip apeliacinis teismas bylose pagal įstatymu nustatytą jurisdikciją. Jis yra apeliacinės instancijos teismas dėl sprendimų ir nutarčių, priimtų apygardos administracinių teismų, ir nutarimų, priimtų apylinkės teismų administracinių nusižengimų bylose. Kaip pirmosios instancijos teismas jis nagrinėja įstatyme numatytas specialių kategorijų bylas, prašymus atnaujinti administracinių bylų, įskaitant administracinių nusižengimų bylas, nagrinėjimą. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas formuoja vienodą administracinių teismų praktiką aiškinant ir taikant įstatymus ir kitus teisės aktus. Kitų specializuotų teismų, kompetentingų nagrinėti tik tam tikros rūšies administracinius ginčus, nėra.

3) Ypatybės, susijusios su teismų taisyklėmis aplinkosaugos srityje (specializuoti aplinkosaugos bylų teismai), ne teisininkų, teisėjų ekspertų vaidmeniu ir kt.

Aplinkos apsaugos srityje nėra nustatyta specialių teismo proceso taisyklių. Lietuvos administracinių ginčų komisija ir administraciniai teismai atlieka visų administracinių aktų, įskaitant ir administracinius aktus aplinkosaugos srityje, teisėtumo patikrą. Bendrosios kompetencijos teismai nagrinėja bylas dėl aplinkai padarytos žalos atlyginimo.

4) Teisminės kontrolės lygis nagrinėjant administracinius skundus, veiksmų teismo iniciatyva sąvoka ir kt. Kokie jos ribojimai taikomi? Veiksmų teismo iniciatyva taisyklės

Administracinis teismas gali panaikinti ginčijamą administracinį aktą (tam tikrais atvejais jo dalį). Teismas taip pat gali įpareigoti atitinkamą viešojo administravimo subjektą pašalinti padarytą pažeidimą arba įvykdyti kitokį teismo patvarkymą (ABTĮ 88 straipsnis). Administracinis teismas negali pakeisti administracinio akto, tačiau jis gali įpareigoti valstybės instituciją parengti (priimti) naują administracinį aktą. Teismo sprendime gali būti nurodyta, koks turi būti naujas administracinis aktas. Administracinių bylų teisenos įstatyme nėra specialių proceso taisyklių dėl aplinkosaugos bylų. Yra galimybė pateikti skundą ginant valstybės ar kitus viešuosius interesus, įskaitant aplinkosaugos klausimus (ABTĮ 55 straipsnis).

Rengdamasis bylos nagrinėjimui teisme, teisėjas priima nutartis, reikalingas pasiruošti nagrinėti administracinę bylą teisme, nepranešęs proceso dalyviams (prašydamas įrodymų, pakviesdamas liudytojus ir pan.), išskyrus atvejus, kai sprendžiamas ekspertizės skyrimo klausimas (ABTĮ 67 straipsnis). Teismo posėdyje teisėjas taip pat gali „aktyviai“ dalyvauti procese reikalaujamas įrodymų, kviesdamas liudytojus, ekspertus ir kt. Teismas gali kreiptis į Konstitucinį Teismą prašydamas iširti, ar įstatymas ar kitas Seimo priimtas teisės aktas, taikytinas byloje, atitinka Konstituciją ir ar Respublikos Prezidento ar Vyriausybės priimti aktai, taikytini byloje, atitinka Konstituciją ir įstatymus. Teismas taip pat gali savo iniciatyva kreiptis į kompetentingą Europos Sąjungos teisminę instituciją prašydamas prejudicinio sprendimo dėl Europos Sąjungos teisės aktų aiškino ar galiojimo.

1.3. Teisėtarkos sistema administraciniu ir teismų lygmenimis

1) Administracinės procedūros sistema (ministerijos ir (arba) atitinkamos valstybės institucijos)

Valstybinį aplinkos apsaugos administravimą vykdo Respublikos Vyriausybė, Aplinkos ministerija ir kitos institucijos prie Aplinkos ministerijos (pvz., Aplinkos apsaugos departamentas, Aplinkos apsaugos agentūra, Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija, Generalinė miškų urėdija, Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba), kitos specialios valstybės institucijos (pvz., nacionalinių parkų direkcijos) ir vietos savivaldos institucijos. Administracinę procedūrą reglamentuoja Viešojo administravimo įstatymas sprendžiant visus administracines teisės klausimus. Nėra jokių specialių taisyklių, susijusių su aplinkosauga. Administracinę procedūrą baigiama ir administracinis sprendimas priimamas per 20 darbo dienų nuo procedūros pradžios. Šis terminas gali būti pratęstas ne ilgesniam kaip 10 darbo dienų laikotarpiui (Viešojo administravimo įstatymo 10 (4) straipsnis). Lietuvos teisinėje sistemoje numatytos privaloma ir neprivaloma ikiteisminė ginčų sprendimo procedūra. Pagal Administracinių bylų teisenos įstatymą, prieš kreipiantis į administracinį teismą, viešojo administravimo subjektų priimti individualūs teisės aktai arba veiksmai (neveikimas) ar vilkinimas atlikti veiksmus gali būti, o įstatymų nustatytais atvejais – turi būti ginčijami kreipiantis į išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka instituciją (ABTĮ 26 straipsnio 1 dalis). Privalomos ikiteisminės ginčų nagrinėjimo tvarkos atveju tam tikra ikiteisminio ginčų nagrinėjimo institucija paprastai priklauso tam tikros viešojo administravimo institucijos vidaus organizacinei sistemai, o administracinių ginčų nagrinėjimas yra viena iš jos funkcijų. Neprivalomos ikiteisminės ginčų nagrinėjimo tvarkos atveju asmuo gali pasirinkti.

Skundas gali būti pateiktas išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijai arba tiesiogiai administraciniam teismui. Pagrindinė ikiteisminio ginčų nagrinėjimo institucija yra Lietuvos administracinių ginčų komisija. Lietuvos administracinių ginčų komisiją 4 metų laikotarpiui sudaro Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Šią komisiją sudaro nariai, turintys aukštąjį teisinį išsilavinimą (Ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatymo 3 straipsnis).

2) Kaip administracinį su aplinkosauga susijusį sprendimą galima apskųsti teismui? Kada galima tikėtis galutinio sprendimo?

Asmuo turi teisę apskųsti viešojo administravimo subjekto priimtą administracinį sprendimą administracinių ginčų komisijai arba administraciniam teismui pagal teisės aktuose nustatytą procedūrą (Viešojo administravimo įstatymo 14 straipsnis).

Administracinis teismas gali panaikinti viešojo administravimo subjekto sprendimą, įpareigoti viešojo administravimo subjektą pašalinti padarytą pažeidimą ar įvykdyti kitokį teismo patvarkymą (ABTĮ 88 straipsnis). Nėra nustatyta specialių taisyklių dėl aplinkosaugos bylų nagrinėjimo administraciniuose teismuose. Bendrosios kompetencijos teismai nagrinėja bylas dėl atsakomybės aplinkos apsaugos srityje. Aplinkos apsaugos įstatymo 32-34 straipsniuose numatyta galimybė pareikšti ieškinius dėl žalos aplinkai atlyginimo. Yra kelios galimybės iškelti atsakomybės aplinkos apsaugos srityje klausimą. Kiekvienas atvejis susijęs su specialiomis sąlygomis. Asmuo gali kreiptis į kompetentingą valstybės instituciją su prašymu atlikti tam tikrus veiksmus, jei aplinkai yra padaryta žala. Toks valstybės institucijos sprendimas gali būti skundžiamas administraciniam teismui.

Fiziniai ir juridiniai asmenys, kurių sveikatai, turtui ir interesams yra padaryta žala, gali tiesiogiai kreiptis į bendrosios kompetencijos teismus su ieškiniu dėl žalos atlyginimo. Kompetentingi pareigūnai gali kreiptis į teismus su ieškiniu dėl žalos aplinkai atlyginimo.

Administracinių ginčų komisijai paduotas skundas (prašymas) turi būti išnagrinėtas ne vėliau kaip per 20 darbo dienų nuo jo priėmimo dienos (šis terminas gali būti pratęstas dar 10 darbo dienų) (Ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatymo 12 straipsnis). Administracinių ginčų komisijos sprendimas priimamas ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo skundo (prašymo) išnagrinėjimo (Ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatymo 19 straipsnis).

Teismo sprendimas surašomas ir viešai paskelbiamas paprastai tą pačią dieną po bylos išnagrinėjimo (ABTĮ 84 (3) straipsnis). Teismas, išnagrinėjęs bylą, gali atidėti teismo sprendimo priėmimą ir paskelbimą ne ilgiau kaip dvidešimčiai darbo dienų, o išnagrinėjęs bylą dėl norminio administracinio akto teisėtumo, – ne ilgiau kaip vienam mėnesiui. Dėl svarbių priežasčių administracinę bylą nagrinėjančio teisėjo ar administracinę bylą nagrinėjančios teisėjų kolegijos nario (narių) motyvuotu prašymu teismo pirmininkas ar jo paskirtas teisėjas motyvuota nutartimi gali pratęsti šiuos terminus ne ilgiau kaip dešimčiai darbo dienų. Kai suserga ar dėl kitų objektyvių priežasčių procese negali dalyvauti bylą nagrinėjantis teisėjas ar visi bylą nagrinėjančios teisėjų kolegijos nariai, teismo pirmininkas ar jo paskirtas teisėjas arba kai suserga ar dėl kitų objektyvių priežasčių procese negali dalyvauti vienas ar keli bylą nagrinėjančios teisėjų kolegijos nariai, likę (dalyvaujantys) teisėjų kolegijos nariai (likę (dalyvaujantis) teisėjų kolegijos narys) nutartimi gali pratęsti šį terminą iki objektyvių priežasčių išnykimo (ABTĮ 84 (5) straipsnis).

Įstatyme nėra reglamentuotas terminas nuo skundo padavimo iki jo nagrinėjimo teismo posėdyje. Yra nustatyta keletas terminų rengiantis bylos nagrinėjimui ir teismo posėdžiui (pasiruošimas nagrinėti administracinę bylą teisme paprastai turi būti baigtas ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo skundo (prašymo, pareiškimo) priėmimo dienos (ABTĮ 64 (2) straipsnis); nutartis skirti bylą nagrinėti teismo posėdyje paprastai turi būti priimta ne vėliau kaip prieš mėnesį iki teismo posėdžio dienos (ABTĮ 64 (3) straipsnis).

3) Ar yra specializuotų aplinkosaugos bylų teismų, koks jų vaidmuo ir kompetencija?

Lietuvoje nėra specialių teismų, tribunolų ar kitų aplinkos apsaugos ginčus nagrinėjančių institucijų. Lietuvos administracinių ginčų komisija ir administraciniai teismai atlieka visų administracinių aktų, įskaitant administracinius aktus aplinkosaugos srityje, teisėtumo kontrolę.

4) Kompetentingų institucijų priimtų administracinių su aplinkosauga susijusių sprendimų apskundimo ir teismo nutarčių bei sprendimų apskundimo tvarka (lygiai)

Pagal ABTĮ, kiekvienas suinteresuotas asmuo gali teikti skundą apygardos administraciniam teismui dėl administracinio akto. Priimtini yra skundai, kurie paduodami, kad būtų apginta asmens pažeista ar ginčijama teisė, (5 straipsnis) arba skundai, kurie paduodami ginant valstybės ar kitą viešąjį interesą (55 straipsnis).

Apygardų administracinių teismų sprendimai, priimti nagrinėjant bylas pirmąja instancija, apeliacine tvarka per 30 kalendorinių dienų nuo sprendimo paskelbimo gali būti skundžiami Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui (ABTĮ 132 (1) straipsnis).

5) Ypatieji skundai. Aplinkosaugos srityje taikomos taisyklės. Prašymų priimti prejudicinį sprendimą teikimo tvarka

Iš esmės vienodas teismo procesas taikomas visose bylose. Nėra specialių taisyklių, taikomų aplinkos apsaugos byloms.

Teismas sustabdo bylos nagrinėjimą, kai kreipiasi į kompetentingą Europos Sąjungos teisminę instituciją prašydamas prejudicinio sprendimo Europos Sąjungos įstatymų aiškinimo ar galiojimo klausimu (ABTĮ 100 (1(9)) straipsnis). Nutartis sustabdyti bylos nagrinėjimą dėl kreipimosi į kompetentingą Europos Sąjungos teisminę instituciją negali būti skundžiama (ABTĮ 100 (3) straipsnis).

6) Ar aplinkosaugos srityje yra ginčų sprendimo neteisimine tvarka būdų (taikinimas ir kt.)?

Yra galimybė administracinius ginčus (įskaitant aplinkos apsaugos srityje) išspręsti teisminės mediacijos būdu. Teismas prašo šalių pateikti nuomonę dėl ketinimo ir galimybių išspręsti ginčą teisminės mediacijos būdu (ABTĮ 71 straipsnis).

7) Kaip gali padėti kiti subjektai (ombudsmenas (jei taikoma), prokuroras)?

Seimo kontrolierius (ombudsmenas) neturi teisės pateikti skundo administraciniam teismui dėl individualaus administracinio sprendimo. Tačiau jis gali kreiptis į administracinį teismą su prašymu ištirti, ar administracinis norminis aktas (ar jo dalis) atitinka įstatymą ar Vyriausybės nutarimą (Seimo kontrolierių įstatymo 19 (1 (10)) straipsnis). Jis gali siūlyti prokurorui įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo (Seimo kontrolierių įstatymo 19 (1 (16)) straipsnis). Prokuroras turi teisę ginti viešąjį interesą administraciniuose teimuose (ABTĮ 55 straipsnis). Kitos valstybės institucijos turi teisę kreiptis į administracinius teismus, kai jos kreipiasi dėl savo interesų gynimo arba kai jos gina viešąjį interesą.

 [Seimo kontrolierių įstaiga](#)

 [Prokuratūros vykdomas viešojo intereso gynimas](#)

1.4. Kaip kreiptis į teismą?

1) Kas gali ginčyti administracinį su aplinkosauga susijusį sprendimą (suinteresuotos visuomenės sąvokos ir NVO svarba)?

Kiekvienas pareiškėjas, ginčijantis administracinį aktą, turi įrodyti suinteresuotumą šio akto panaikinimu. Priimtinas fizinio asmens kreipimasis į administracinį teismą, kai jis siekia apginti savo pažeistą ar ginčijamą teisę ar interesą (ABTĮ 5 straipsnis). Prokuroras, viešojo administravimo subjektai, organizacijos ar fiziniai asmenys gali kreiptis į teismą su pareiškimu, kad būtų apgintas valstybės ar viešasis interesas, tačiau tik įstatymų nustatytais atvejais (ABTĮ 55 straipsnis). Skundas administraciniam teismui paduodamas per vieną mėnesį nuo skundžiamo teisės akto paskelbimo arba individualaus teisės akto ar pranešimo apie veiksą (atsisakymą atlikti veiksmus) įteikimo suinteresuotai šaliai dienos, per du mėnesius nuo įstatyme ar bet kuriame kitame teisės akte nustatyto reikalavimo įvykdymo termino pabaigos neveikimas (vilkinimas atlikti veiksmus) gali būti apskųstas per du mėnesius nuo dienos, kai baigiasi įstatymo ar kito teisės akto nustatytas klausimo išsprendimo laikas. Jeigu viešojo administravimo subjektas nevykdo savo pareigų arba vilkina klausimo nagrinėjimą ir nustatytu laiku jo neišsprendžia, toks neveikimas (vilkinimas atlikti veiksmus) gali būti apskųstas per du mėnesius nuo dienos, kai baigiasi įstatymo ar kito teisės akto nustatytas klausimo išsprendimo laikas. Pareiškimų, kuriuose prašoma ištirti norminių administracinių teisės aktų teisėtumą, padavimo administraciniam teismui terminai nenustatomi (ABTĮ 29 straipsnis).

Nevyriausybės organizacijos gali pateikti skundą, gindamos savo ir savo narių pažeistas ar ginčijamas teises ar įstatymų nustatytais atvejais gindamos valstybės ar viešąjį interesą. Pagal Aplinkos apsaugos įstatymo 7 (2) straipsnį, suinteresuota visuomenė turi teisę pateikti skundą dėl viešojo intereso gynimo.

2) Ar sektorių teisės aktuose (gamtos išsaugojimas, vandentvarka, atliekų tvarkymas, PAV (poveikio aplinkai vertinimas), TIPK/PITD (Pramoninių išmetamųjų teršalų direktyva) ir kt.) taikomos skirtingos taisyklės?

Yra nustatytos papildomos taisyklės dėl galimybės suinteresuotai visuomenei kreiptis su skundu į teismą poveikio aplinkai vertinimo byloje (PAV įstatymo 15 straipsnis) ir taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų byloje (Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės (TIPK) leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2013 m. liepos 15 d. įsakymu Nr. D1-528, 124 punktas), taip pat teritorijų planavimo byloje (Teritorijų planavimo įstatymo 49 straipsnis).

3) Teisės pareikšti ieškinį tvarka, taikoma NVO ir fiziniams asmenims (administracinėse procedūrose ir teismuose, juridinio asmens statusą turinčioms organizacijoms, visuomenės atstovų ad hoc grupėms, užsienio NVO teisė kreiptis į teismą ir kt.)

Pagal Administracinių bylų teisenos įstatymą, kiekvienas suinteresuotas asmuo (fiziniai asmenys, nevyriausybinių organizacijos) gali kreiptis į teismą dėl savo pažeistos teisės, ginčijamos teisės ar įstatymų saugomo intereso gynimo. Kiekvienas pareiškėjas, ginčijantis administracinį aktą, turi įrodyti savo suinteresuotumą šio akto panaikinimu. Administracinis teismas priima tik tuos skundus, kuriais siekiama ginti asmens pažeistą teisę (ABTĮ 5 straipsnis). Šios pagrindinės taisyklės yra taikomos skirtingoms procedūroms (pirmajai teismo instancijai, apeliacinei teismo instancijai) ir skirtingiems subjektams (fiziniams asmenims, nevyriausybiniams organizacijoms). Tačiau galima pateikti skundą siekiant apginti valstybės ar viešąjį interesą. Ši galimybė suteikta prokurorui, viešojo administravimo subjektams, organizacijoms ir fiziniams asmenims, tačiau ja galima pasinaudoti tik įstatymų nustatytais atvejais (ABTĮ 55 straipsnis). Pavyzdžiui, pagal Aplinkos apsaugos įstatymą, suinteresuota visuomenė, vienas ar daugiau fizinių ar juridinių asmenų turi teisę kreiptis į teismą, be to, suinteresuota visuomenė turi teisę kreiptis į teismą gindama viešąjį interesą, ginčydama materialinį ar procesinį sprendimų aplinkos apsaugos srityje ir gamtos išteklių naudojimo srityje teisėtumą. Taigi, jei pateikiamas skundas siekiant ginti viešąjį interesą, susijusį su aplinkos apsauga, šis skundas turėtų būti priimtinas, nes tokią galimybę nustato Aplinkos apsaugos įstatymas. Ši taisyklė taikoma visais atvejais (ne tik dėl aplinkosaugos klausimų).

4) Kokios yra vertimo raštu ir žodžiu taisyklės, jeigu procese dalyvauja užsienio subjektai?

ABTĮ 9 straipsnyje nustatyta, kad administracinių bylų procesas vyksta, sprendimai priimami ir skelbiami lietuvių kalba. Visi teismui pateikiami dokumentai turi būti išversti į lietuvių kalbą. Kai proceso dalyvis, kuriam procesiniai dokumentai turi būti įteikti užsienio valstybėje, nemoka lietuvių kalbos, administraciniam teismui turi būti pateikti šių dokumentų vertimai į jam suprantamą kalbą arba valstybės, kurioje turi būti įteiktas dokumentas, oficialiąją kalbą, o jeigu toje valstybėje yra kelios oficialiosios kalbos, – į vieną iš įteikimo vietos oficialiųjų kalbų. Kai proceso dalyviui, kuris nemoka lietuvių kalbos, teismo procesiniai dokumentai turi būti siunčiami į užsienio valstybę, teismas išverčia juos į vieną iš šioje dalyje nurodytų kalbų. Bylą nagrinėti teisme rengiančiam teisėjui ar ją nagrinėjančiam teismui nutarus, kita kalba surašytą dokumentą teismo posėdyje gali išversti vertėjas. Asmenims, nemokantiems lietuvių kalbos, garantuojama teisė naudotis vertėjo paslaugomis. Už vertėjo paslaugas teismo posėdžio metu mokama iš valstybės biudžeto.

Administracinės procedūros kalba – valstybinė lietuvių kalba (Viešojo administravimo įstatymo 28 straipsnis). Kai asmuo, dėl kurio galimai pažeistų teisių ir teisėtų interesų yra pradėta administracinė procedūra, nemoka ar nesupranta valstybinės kalbos arba dėl sensorinio ar kalbos sutrikimo negali suprantamai reikšti savo minčių, administracinėje procedūroje turi dalyvauti vertėjas. Administracinę procedūrą pradėjęs viešojo administravimo subjektas arba asmuo, kurio atžvilgiu buvo pradėta administracinė procedūra, savo iniciatyva kviečiasi vertėją.

1.5. Procedūrose taikoma tvarka dėl įrodymų ir ekspertų

Specialiųjų taisyklių, taikomų sprendžiant su aplinkosauga susijusius klausimus, teisminės kontrolės, eksperto įtraukimo į procedūrą ir kitų taisyklių apžvalga

1) Įrodymų vertinimas: ar taikomi įrodymų rinkimo ar vertinimo ribojimai? Ar teismas gali savo iniciatyva prašyti pateikti įrodymus?

Įrodymus renka proceso šalys ir kiti asmenys. Šalys turi įrodyti aplinkybes, kuriomis grindžia savo skundo reikalavimus ir atsiliepimus. Administraciniame ir civiliniame procese įrodymai yra šalių ir trečiųjų asmenų paaiškinimai (duoti tiesiogiai arba per atstovus), liudytojų parodymai, rašytiniai įrodymai, daiktiniai įrodymai, specialistų paaiškinimai, ekspertų išvados. Įrodymus teismui pateikia proceso šalys ir kiti proceso dalyviai. Prireikus teismas gali pasiūlyti nurodytiems asmenims pateikti papildomų įrodymų arba šių asmenų prašymu ar savo iniciatyva išreikalauti reikiamus dokumentus, pareikalauti iš pareigūnų paaiškinimų. Civiliniame procese teismas turi teisę rinkti įrodymus savo iniciatyva tik išimtiniais įstatymų nustatytais atvejais, pavyzdžiui, šeimos ir darbo byloje. Kitos šalies prašymu teismas taip pat gali reikalauti įrodymų ir juos gauti iš kitos šalies ar trečiųjų asmenų.

Jokie teismui pateikti įrodymai neturi iš anksto nustatytos vertės. Įrodymus teismas vertina pagal savo vidinį įsitikinimą, pagrįstą nuodugniu, išsamiu ir objektyviu faktų išnagrinėjimu pagal įstatymą, taip pat teisingumo ir protingumo kriterijus. Teisėjai turi aktyviai dalyvauti renkant įrodymus, nustatant visas reikšmingas bylos aplinkybes, ir turi juos išsamiai ir objektyviai išnagrinėti.

Jokie įrodymai teismui neturi iš anksto nustatytos galios. Teismas įvertina įrodymus pagal vidinį savo įsitikinimą, pagrįstą visapusišku, išsamiu ir objektyviu bylos aplinkybių viseto išnagrinėjimu, vadovaudamasis įstatymu, taip pat teisingumo ir protingumo kriterijais. Teisėjai privalo aktyviai dalyvauti tiriant įrodymus, nustatant visas bylai svarbias aplinkybes ir visapusiškai, objektyviai jas iširti.

Administracinėje procedūroje viešojo administravimo subjektas gali reikalauti tik tų dokumentų ir informacijos, kurių nėra valstybės registruose (kadastruose), žinybiniuose registruose, valstybės ir savivaldybių informacinėse sistemose, išskyrus tuos atvejus, kai tokie dokumentai turi būti pateikiami įstatymų nustatytais atvejais. Dokumentams ir informacijai pateikti turi būti nustatytas konkretus terminas. Reikalauti papildomų dokumentų ir papildomos informacijos iš prašymą ar skundą pateikusių asmenų galima tik išimtiniais atvejais ir tinkamai motyvuojant šių dokumentų ir informacijos būtinumą. Viešojo administravimo subjektas gali prašyti kito viešojo administravimo subjekto tarnybinės pagalbos. Kai tarnybinę pagalbą gali suteikti keli viešojo administravimo subjektai, pirmiausia kreipiamasi į žemesnio lygmens viešojo administravimo subjektą. Vieno viešojo administravimo subjekto tarnybinė pagalba kitam viešojo administravimo subjektui teikiama nemokamai (Viešojo administravimo įstatymo 12 straipsnis).

2) Ar galima pateikti naujų įrodymų?

Administraciniame procese šalys gali pateikti naujus įrodymus iki bylos nagrinėjimo iš esmės pabaigos. Civiliniame procese šalys gali pateikti naujus įrodymus iki pasirengimo bylą nagrinėti teismo posėdyje pabaigos.

3) Kaip procedūrose gali būti teikiamos eksperto nuomonės? Vieši ekspertų sąrašai ir registrai

3.1) Ar eksperto nuomonė privaloma teismui? Ar teismas turi kokią nors diskreciją?

-

3.2) Teismo kviečiamiems ekspertams taikomos taisyklės

-

3.3) Šalių kviečiamiems ekspertams taikomos taisyklės

-

Šalys gali pateikti teismui ekspertų išvadas ir kitus įrodymus. Specialistų paaiškinimai, nuomonės ar išvados, kurias savo iniciatyva surinko proceso šalys, nelaikomi ekspertų išvadomis. Jie laikomi rašytiniais įrodymais. Teismas savo iniciatyva arba šalių prašymu nusprendžia dėl teismo ekspertizės skyrimo. Paprastai ekspertui pavedama išnagrinėti tam tikrus klausimus, kai teismui reikia specialių mokslo, medicinos, meno, technikos ar profesinių žinių.

Viešai prieinamas ekspertų sąrašas.

Ekspertų išvados, kaip ir kiti įrodymai, teismui neturi iš anksto nustatytos galios. Jie teismo nesaisto.

Sumas, išmokėtinas ekspertams ir ekspertų organizacijoms, iš anksto įmoka ta proceso šalis, kuri pareiškė prašymą iškviešti ekspertus (ABTĮ 39 straipsnis). Jeigu prašymą pareiškė abi proceso šalys arba jeigu ekspertai šaukiami ar ekspertizė daroma teismo iniciatyva, reikalaujamas sumas įmoka proceso šalys lygiomis dalimis. Nurodytos sumos įmokamos į teismo specialiąją sąskaitą. Administracinis teismas, atsižvelgdamas į turtinę fizinio asmens ar fizinio asmens grupės padėtį, gali visiškai ar iš dalies atleisti juos nuo šiame straipsnyje nurodytų sumų įmokėjimo į teismo specialiąją sąskaitą. Prašymas atleisti nuo tokių sumų mokėjimo turi būti motyvuotas ir pagrįstas įrodymais. Nuo šiame straipsnyje nurodytų sumų mokėjimo gali būti atleidžiama ir nukentėjusioji šalis.

3.4) Kokie yra taikomi procesiniai mokesčiai, įskaitant mokesčius, susijusius su ekspertų nuomonėmis ir jų liudijimais?

📄 **Lietuvos teismo ekspertizės centras** (LTEC) yra valstybinė viešojo administravimo įstaiga, kurios paskirtis - pagal teismų ir ikiteisminio tyrimo institucijų skiriamas užduotis atlikti ekspertizes. Įkainius reglamentuoja šios įstaigos norminiai aktai.

Privatų ekspertų teikiamų paslaugų įkainiai yra nenustatyti. Nėra nustatytas procesinis mokestis.

Sumas, išmokėtinas liudytojams, specialistams, ekspertams ir ekspertų organizacijoms, iš anksto įmoka ta proceso šalis, kuri pareiškė prašymą iškviešti liudytojus, specialistus ar ekspertus (ABTĮ 39 (3) straipsnis). Jeigu nurodytus prašymus pareiškė abi proceso šalys arba jeigu liudytojai, specialistai ir ekspertai šaukiami ar ekspertizė daroma teismo iniciatyva, reikalaujamas sumas įmoka proceso šalys lygiomis dalimis (ABTĮ 39 (4) straipsnis).

1.6. Teisinės profesijos ir galimi procedūrų subjektai, dalyviai

1) Teisinių (privalomas) vaidmuo. Kaip su jais susisiekti (viešai prieinama interneto nuoroda į advokatūros registrą ar interneto svetainę)? Aplinkosaugos srityje besispecializuojantys teisininkai

Šalys gali pačios arba per atstovus atstovauti savo interesams administraciniuose teismuose. Administraciniuose teismuose advokato dalyvavimas teismo procese (taip pat ir aplinkosaugos byloje) nėra privalomas. Advokatas yra privalomas kasaciniame teisme (Lietuvos Aukščiausiąjame Teisme) (pvz., byloje dėl žalos aplinkai atlyginimo arba baudžiamosiose byloje). Paprastai privalomas advokato dalyvavimas numatytas baudžiamajame procese visuose bendrosios kompetencijos teismuose.

Advokatų sąrašą galima rasti šiuose interneto puslapiuose:

📄 <http://www.advokatura.lt/lt/advokatai/praktikuojanciu-advokatu-sarasas/all.html>

📄 <http://www.advokatura.lt/lt/i-pradzia.html>

📄 <https://www.infolex.lt>

📄 **Advokatų, kurie specializuojasi aplinkos apsaugos byloje**

1.1 Ar galima gauti nemokamą pagalbą?

Advokatas gali teikti teises paslaugas nemokamai, t. y. teikti teisinę pagalbą (Advokatūros įstatymo 4 straipsnio 5 dalis). Advokatas nusprendžia, ar teises paslaugas teiks nemokamai. Ši paslauga yra pro bono pagalba ir nėra būtina teisinė pagalba.

Pirminę teisinę pagalbą turi teisę gauti visi Lietuvos Respublikos piliečiai, kitų Europos Sąjungos valstybių narių piliečiai, taip pat kiti Lietuvos Respublikoje bei kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse teisėtai gyvenantys fiziniai asmenys, kiti Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse ir tiesiogiai taikomuose Europos Sąjungos teisės aktuose nurodyti asmenys (Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo 11 (1) straipsnis). Antrinę teisinę pagalbą turi teisę gauti tik fiziniai asmenys, kurie atitinka tam tikrus reikalavimus (Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo 11 (1) ir 12 straipsniai). Antrinę teisinę pagalbą turi teisę gauti:

Lietuvos Respublikos piliečiai, kitų Europos Sąjungos valstybių narių piliečiai, taip pat kiti Lietuvos Respublikoje bei kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse teisėtai gyvenantys fiziniai asmenys, kurių asmens (šeimos) turtas ir metinės asmens pajamos neviršija Vyriausybės nustatytų turto ir pajamų lygių.; Lietuvos Respublikos piliečiai, kitų Europos Sąjungos valstybių narių piliečiai, taip pat kiti Lietuvos Respublikoje bei kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse teisėtai gyvenantys fiziniai asmenys, nurodyti šio įstatymo 12 straipsnyje; šie asmenys turi teisę gauti antrinę teisinę pagalbą neatsižvelgiant į asmens (šeimos) turta ir asmens pajamas;

kiti Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse nurodyti asmenys.

1.2 Jeigu yra galimybė gauti nemokamą pagalbą, kokie yra pagrindiniai procedūriniai reikalavimai jai gauti?

Advokatų teikiamos pro bono teisinės pagalbos procedūra nėra reglamentuota. Yra keletas advokatų, kurie savo interneto svetainėse deklaruoja, kad teikia pro bono teisinę pagalbą.

Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos teikimo procedūrą reglamentuoja 📄 **Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymas**.

Pirminės teisinės pagalbos išlaidas sudaro išlaidos, susijusios su teisine informacija, teisinėmis konsultacijomis ir valstybės ir savivaldybių institucijoms skirtų dokumentų rengimu, taip pat išlaidos, susijusios su šio įstatymo 15 straipsnio 7 dalyje nurodytų procesinių dokumentų parengimu, su patarimais dėl ginčų sprendimo ne teismo tvarka, su veiksmais dėl taikaus ginčo išsprendimo ir su taikos sutarties parengimu. Valstybė garantuoja ir apmoka 100 procentų pirminės teisinės pagalbos ir mediacijos išlaidų (Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo 14 (1) (6) straipsnis).

1.3 Kur klausėjas gali kreiptis dėl nemokamos pagalbos?

📄 **Savivaldybių administracijų valstybės tarnautojų, teikiančių pirminę teisinę pagalbą**

Informacija apie 📄 **Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos** teikiamą pirminę teisinę pagalbą.

VšĮ „Vilniaus universiteto Teisės klinika“ yra nevyriausybinė organizacija, teikianti teisinę pagalbą. 📄 **Teisinę pagalbą** teikia Vilniaus universiteto Teisės fakulteto studentai.

2) Ekspertų registrai arba viešos advokatūrų svetainės arba registrai, kuriuose pateikiami ekspertų kontaktiniai duomenys

📄 **Teismo ekspertų sąrašas**

3) Šioje srityje aktyviai veikiančių NVO sąrašas, nuorodos į interneto svetaines, per kurias galima susisiekti su šiomis NVO

📄 **Nevyriausybinių organizacijų**, deklaruojančių savo, kaip aplinkosaugos organizacijų, statusą, sąrašas (nevyriausybiniams organizacijoms nėra numatyta pareiga būti įtrauktoms į šį sąrašą, sąrašas nėra baigtinis).

1.7. Veiksmingų procedūrų garantijos

1.7.1. Procesiniai terminai

1) Terminas, per kurį administracinė institucija gali apskųsti administracinį (ne teisminį) su aplinkosauga susijusį sprendimą (viršesnei ar to paties lygmens institucijai)

Bendras administracinio sprendimo apskundimo terminas yra vienas mėnuo. Yra keletas rūšių sprendimų aplinkosaugos klausimais, kurių apskundimo terminas yra 10 darbo dienų nuo jų gavimo dienos (pvz., privalomasis nurodymas pagal Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo 25 straipsnį).

2) Administracinės institucijos sprendimo priėmimo terminas

Viešojo administravimo subjektas per 20 darbo dienų nuo procedūros pradžios užbaigia administracinę procedūrą ir priima administracinį sprendimą. Viešojo administravimo subjektas gali pratęsti laikotarpį iki 10 darbo dienų, jei dėl objektyvių priežasčių administracinė procedūra negali būti baigta per nustatytą terminą. Apie tokio termino pratęsimą asmeniui pranešama raštu arba elektroniniu paštu (kai skundas gautas el. paštu) ir pratęsimo priežastis (Viešojo administravimo įstatymo 10 (4) straipsnis).

Specialios taisyklės taikomos skundams, kuriais ginčijami privalomieji nurodymai. Aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę vykdančios institucijos vadovui arba jo įgaliotam asmeniui pateiktas skundas dėl privalomojo nurodymo turi būti išnagrinėtas per 10 darbo dienų (Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo 25 straipsnis).

3) Ar galima žemiausio lygio administracinį sprendimą ginčyti tiesiogiai teisme?

Pagal ABTĮ 26 straipsnį, prieš kreipiantis į administracinį teismą, viešojo administravimo subjektų priimti individualūs teisės aktai arba veiksmai (neveikimas) ar vilkinimas atlikti veiksmus gali būti, o įstatymų nustatytais atvejais – turi būti ginčijami kreipiantis į išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka instituciją. Lietuvoje nėra įtvirtinta bendra taisyklė, kad prieš kreipiantis į teismą administraciniai aktai turi būti skundžiami aukštesnei viešojo administravimo institucijai ar nepriklausomai ginčų nagrinėjimo institucijai. Tačiau tam tikros rūšies administraciniuose ginčiuose administracinių aktų / neveikimo vidaus kontrolė yra privaloma (pvz., socialinės apsaugos ginčai, mokesčiai ginčai). Yra keletas rūšių sprendimų aplinkosaugos klausimais, kurių vidaus kontrolė yra privaloma (pvz., privalomųjų nurodymų). Kitais atvejais pareiškėjas paprastai turi teisę kreiptis į teismą tiesiogiai.

4) Ar yra nustatytas terminas, per kurį nacionalinis teismas turi priimti sprendimą?

Teismo sprendimas surašomas ir viešai paskelbiamas paprastai tą pačią dieną po bylos išnagrinėjimo (ABTĮ 84 (3) dalis). Teismas, išnagrinėjęs bylą, gali atidėti teismo sprendimo priėmimą ir paskelbimą ne ilgiau kaip dvidešimčiai darbo dienų, o išnagrinėjęs bylą dėl norminio administracinio akto teisėtumo, – ne ilgiau kaip vienam mėnesiui. Dėl svarbių priežasčių administracinę bylą nagrinėjančio teisėjo ar administracinę bylą nagrinėjančios teisėjų kolegijos nario (narių) motyvuotu prašymu teismo pirmininkas ar jo paskirtas teisėjas motyvuota nutartimi gali pratęsti šiuos terminus ne ilgiau kaip dešimčiai darbo dienų. Kai suserga ar dėl kitų objektyvių priežasčių procese negali dalyvauti bylą nagrinėjantis teisėjas ar visi bylą nagrinėjančios teisėjų kolegijos nariai, teismo pirmininkas ar jo paskirtas teisėjas arba kai suserga ar dėl kitų objektyvių priežasčių procese negali dalyvauti vienas ar keli bylą nagrinėjančios teisėjų kolegijos nariai, likę (dalyvaujantys) teisėjų kolegijos nariai (likę (dalyvaujantis) teisėjų kolegijos narys) nutartimi gali pratęsti šį terminą iki objektyvių priežasčių išnykimo (ABTĮ 84 (5) straipsnis).

5) Procedūros metu taikomi terminai (šalims, įrodymams pateikti, kiti galimi terminai ir kt.)

Procesiniai veiksmai atliekami per įstatymų nustatytus terminus. Tais atvejais, kai terminų nėra nustatęs įstatymas, juos skiria teismas. Teismo paskirti terminai gali būti teismo pratęsti (ABTĮ 64 straipsnis). Pagrindiniai ABTĮ nustatyti terminai:

pareiškėjas turi teisę tikslinti, pakeisti skundo (prašymo, pareiškimo) pagrindą ar dalyką per keturiolika kalendorinių dienų nuo proceso šalių atsiliepimų gavimo dienos (50 (3) straipsnis);

atsakovas ir trečiasis suinteresuotas asmuo privalo pateikti teismui savo atsiliepimą į skundą per teismo nustatytą terminą, kuris paprastai yra ne trumpesnis kaip keturiolika kalendorinių dienų nuo skundo nuorašo (skaitmeninės kopijos) gavimo (67 (1(3)), 71 straipsniai);

apygardų administracinių teismų sprendimai, priimti nagrinėjant bylas pirmąja instancija, apeliacine tvarka per trisdešimt kalendorinių dienų nuo sprendimo paskelbimo gali būti skundžiami Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui (132 (1) straipsnis);

proceso dalyviai per keturiolika kalendorinių dienų nuo apeliacinio skundo ir jo priedų nuorašų gavimo turi pateikti apeliacinės instancijos teismui išsamius atsiliepimus į apeliacinį skundą (139 (2) straipsnis);

prašymas dėl proceso atnaujinimo gali būti paduodamas per tris mėnesius nuo tos dienos, kai jį padavęs subjektas sužinojo arba turėjo sužinoti apie aplinkybes, kurios yra proceso atnaujinimo pagrindas (159 (1) straipsnis);

proceso šalys turi teisę pateikti atsiliepimą į prašymą dėl proceso atnaujinimo per keturiolika kalendorinių dienų nuo prašymo atnaujinti procesą kopijos gavimo (161 (2) straipsnis);

jeigu skundžiama nutartis, įstatymo nustatyta tvarka priimta nagrinėjant bylą proceso šalims nedalyvaujant, atskirasis skundas gali būti paduodamas per septynias kalendorines dienas nuo nutarties patvirtintos kopijos (nuorašo) įteikimo dienos (Article 152 (3) straipsnis).

Administracinėje procedūroje veiksmai turi būti atliekami pagal viešojo administravimo institucijos nustatytus terminus (Viešojo administravimo įstatymo 12 (3) straipsnis).

1.7.2. Ilaišinosios apsaugos ir atsargumo priemonės, sprendimų vykdymas

1) Kada skundas, kuriuo ginčijamas administracinis sprendimas, turi stabdomąjį poveikį?

Administracinio sprendimo apskundimas teismui neturi sustabdomojo poveikio, išskyrus kai kuriuos sprendimus (pvz., sprendimus dėl mokesčių, išsiuntimo ar grąžinimo sprendimus). Tik teismas gali sustabdyti administracinio sprendimo vykdymą taikydamas reikalavimo užtikrinimo priemones. Paprastai administraciniai sprendimai gali būti vykdomi iškart po jų priėmimo, neatsižvelgiant į tai, ar jie apskundžiami.

Tam tikros rūšies administraciniuose ginčiuose administracinių aktų / neveikimo vidaus kontrolė yra privaloma (pvz., ginčai dėl sprendimų socialinės apsaugos srityje). Šiais atvejais viešojo administravimo subjekto priimtas administracinis sprendimas nevykdomas iki kol aukštesnė institucija priima sprendimą.

2) Ar nagrinėdama administracinį skundą atitinkama institucija ar viršesnė institucija gali įpareigoti nepažeisti ieškovo teisių ar sustabdyti veiksmus, pažeidžiančius tas teises?

Tik teismas gali taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones. Viešojo administravimo subjektas, priėmęs administracinį sprendimą, sustabdo šio sprendimo vykdymą, iki klaidos bus ištaisyta, jeigu klaida gali turėti esminės įtakos vykdyti administracinį sprendimą (Viešojo administravimo įstatymo 15 (2) straipsnis).

3) Ar yra galimybė procedūros metu pateikti prašymą įpareigoti nepažeisti ieškovo teisių ar sustabdyti veiksmus, pažeidžiančius tas teises, ir kokiomis sąlygomis? Ar yra nustatytas tokio prašymo pateikimo terminas?

Reikalavimas gali būti užtikrinamas bet kurioje proceso stadijoje, jeigu proceso dalyvis tikėtinai pagrindžia reikalavimo pagrįstumą ir nesiėmus užtikrinimo priemonių gali būti padaryta neatitaisoma arba sunkiai atitaisoma didelė žala. Jeigu yra šioje dalyje nurodyti pagrindai, reikalavimo užtikrinimo priemonės gali būti taikomos ir tais atvejais, kai būtina laikinai sureguliuoti padėtį, susijusią su ginčytiniais teisiniais santykiais (ABTĮ 70 straipsnis).

4) Ar administracinis sprendimas vykdytinas nedelsiant, neatsižvelgiant į pateiktą skundą? Kokiomis sąlygomis?

Nėra reglamentuota, kokiomis sąlygomis administraciniai sprendimai gali būti nedelsiant vykdomi.

5) Ar administracinio sprendimo vykdymas sustabdomas, jeigu teisminio nagrinėjimo etape šis sprendimas užginčijamas teisme?

Ne, administracinio sprendimo vykdymas nėra sustabdomas, tačiau praktikoje daugelis ginčijamų sprendimų nėra vykdomi.

6) Ar nacionaliniai teismai gali įpareigoti nepažeisti ieškovo teisių ar sustabdyti veiksmus, pažeidžiančius tas teises (jeigu pateikiamas finansinis užstatas)?

Ar nustatyta atskira tokios nutarties dėl įpareigojimo nepažeisti ieškovo teisių ar sustabdyti veiksmus, pažeidžiančius tas teises, arba finansinio užstato apskundimo tvarka?

Galima skųsti teismo nutartį dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių. Tik civilinėse bylose teismas turi teisę reikalauti iš ieškovo užstato už laikinųjų apsaugos priemonių taikymą (Civilinio proceso kodekso 146 straipsnis). Užstatas yra skirtas apsaugoti atsakovą nuo nuostolių, galinčių atsirasti dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo. Šių nuostolių atlyginimas gali būti užtikrinamas ir banko garantija.

1.7.3. Išlaidos. Teisinė pagalba. Nemokama pagalba, kitos finansinės pagalbos priemonės

1) Kaip galima apskaičiuoti būsimas procedūros, kurią ketinama pradėti, išlaidas: administracines išlaidas, teismo išlaidas, žyminį mokesťį, išlaidas ekspertams, išlaidas teisininkams, skundo pateikimo mokesčiai ir kt.?

Administraciniuose teismuose pareiškėjas turi sumokėti žyminį mokesį (30 EUR pirmosios instancijos administraciniame teisme ir 15 EUR apeliacinės instancijos teisme). Yra taikomos išimties, pavyzdžiui, bylose dėl skundų, kuriais siekiama ginti valstybės ar viešąjį interesą, bylose dėl turčinės ir neturčinės žalos, padarytos neteisėtais veiksmais ar neveikimu viešojo administravimo srityje, atlyginimo. Kitos su bylinėjimusi susijusios išlaidos:

Sumos, išmokėtos liudytojams, vertėjams, specialistams, ekspertams ir ekspertų organizacijoms;

Išlaidos advokato ar advokato padėjėjo teisinėms paslaugoms apmokėti (išlaidos už advokato ar advokato padėjėjo konsultacijas, pagalbą rengiant bei paduodant procesinius dokumentus ir dalyvaujant nagrinėjant bylą teisme);

Kitos būtinos ir pagrįstos išlaidos.

Civiliniuose teismuose ieškovo turi sumokėti žyminį mokesį. Yra taikomos išimties bylose dėl materialinės ir moralinės žalos, susijusios su fiziniu kūno sužalojimu, mirtimi, atlyginimo, bylose dėl viešojo intereso gynimo pagal prokuroro, valstybinių institucijų ar kitų asmenų ieškinį. Kitos su bylinėjimusi susijusios išlaidos:

Sumos, išmokėtos liudytojams, ekspertams, ekspertinėms įstaigoms ir vertėjams, bei išlaidos, susijusios su vietos apžiūra;

Atsakovo paieškos išlaidos;

Išlaidos, susijusios su procesinių dokumentų įteikimu;

Išlaidos, susijusios su teismo sprendimo vykdymu;

Atlyginimo už kuratoriaus darbą išlaidos;

Išlaidos advokato ar advokato padėjėjo pagalbai apmokėti;

Išlaidos, susijusios su laikinųjų apsaugos priemonių taikymu;

Kitos būtinos ir pagrįstos išlaidos.

2) Su įpareigojimu nepažeisti ieškovo teisių ar sustabdyti veiksmus, pažeidžiančius tas teises / laikinąją apsaugos priemonę susijusios išlaidos – ar reikalingas užstatas?

Administraciniame procese ir civiliniame procese yra skirtumų. Administraciniame procese taikant reikalavimo užtikrinimo priemonę, užstatas (įsipareigojimas atlyginti žalą) nenumatytas (Administracinių bylų teisenos įstatyme nenumatyta). Civilinio proceso kodeksas nustato teismo teisę reikalauti iš ieškovo užstato už laikinųjų apsaugos priemonių taikymą (Civilinio proceso kodekso 146 straipsnis). Užstatas yra skirtas apsaugoti atsakovą nuo nuostolių, galinčių atsirasti dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo. Šių nuostolių atlyginimas gali būti užtikrinamas ir banko garantija. Užstatas suma priklauso nuo bylos, ją apskaičiuoti yra gana sunku.

3) Ar fiziniams asmenims gali būti teikiama teisinė pagalba?

Visi Lietuvos Respublikos piliečiai, kitų Europos Sąjungos valstybių narių piliečiai, taip pat kiti Lietuvos Respublikoje bei kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse teisėtai gyvenantys fiziniai asmenys, kiti Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse nurodyti asmenys turi teisę gauti pirminę teisinę pagalbą (Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo 11 (1) straipsnis).

4) Ar teisinė pagalba gali būti teikiama juridinio asmens statusą turinčioms arba jo neturinčioms asociacijoms, juridiniams asmenims, NVO? Jei taip – kokia yra prašymo suteikti teisinę pagalbą pateikimo tvarka? Ar galima gauti nemokamą pagalbą?

Valstybės garantuojama teisinė pagalba nėra teikiama asociacijoms, juridiniams asmenims ir nevyriausybinėms organizacijoms. Pro bono pagalba teikiama visiems asmenims (įskaitant juridinius asmenis ir nevyriausybines organizacijas). Pro bono pagalbos tvarka nėra reglamentuota teisės aktais. Tai savanoriškas advokato apsisprendimas.

Pirminę teisinę pagalbą nevyriausybinėms organizacijoms teikia VšĮ „[Vilniaus universiteto Teisės klinika](#)“.

5) Ar yra kitų finansinių priemonių, pagal kurias gali būti teikiama finansinė pagalba?

Ne, nėra jokių kitų finansinių mechanizmų.

6) Ar taikomas principas „pralaimėjusioji šalis moka“? Kaip jis taikomas teismuose? Ar yra išimčių?

Galioja bendra taisyklė, kad pralaimėjusioji šalis turi padengti visas išlaidas, įskaitant žyminį mokesį ir išlaidas, susijusias su teismo proceso inicijavimu. Šalis taip pat privalo atlyginti laimėjusios šalies išlaidas. Žyminis mokesis, ekspertų išlaidos ir kitos išlaidos paprastai apmokamos visa apimtimi. Tačiau teisinio atstovavimo išlaidos mažinamos, atsižvelgiant į Teisingumo ministro ir Lietuvos advokatūros advokatų tarybos pirmininko patvirtintas rekomendacijas. Tačiau šios sumos yra tik rekomenduojamos ir priklauso nuo teismo proceso sudėtingumo, bylos medžiagos ir kitų veiksnių. Nepaisant to, daugumoje civilinių ir administracinių bylų teismai sumažina šalių prašomas priteisti teisinės pagalbos išlaidas, atsižvelgdami į rekomenduojamus dydžius ir jų pagrįstumą.

7) Ar teismas gali atleisti nuo procesinių išlaidų, rinklavių, žyminių mokesčių, išlaidų apmokestinimo ir kt.? Ar yra su šiuo klausimu susijusių nacionalinių ypatybių?

Skundus / prašymus administraciniai teismai priima ir nagrinėja tik sumokėjus įstatyme nustatytą žyminį mokesį. Administracinių bylų teisenos įstatymo 36 straipsnyje numatyta keletas atleidimo nuo žyminio mokesčio išimčių, pavyzdžiui:

skundai / prašymai dėl viešojo administravimo subjektų vilkinimo atlikti veiksmus, priskirtus jų kompetencijai,

dėl pensijų skyrimo arba atsisakymo jas skirti,

dėl rinkimų įstatymų ir Referendumo įstatymo pažeidimų,

dėl valstybės ir savivaldybės tarnautojų ir pareigūnų kreipimusi, kai tai susiję su tarnybos teisiniais santykiais,

dėl fizinių asmenų ir organizacijų žalos, atsiradusios dėl viešojo administravimo subjektų neteisėtų veiksmų, atlyginimo,

dėl viešojo intereso ir kai kurių kitų skundų / prašymų.

Administracinis teismas, atsižvelgdamas į turčinę fizinio asmens ar fizinių asmenų grupės padėtį, gali visiškai ar iš dalies atleisti juos nuo žyminio mokesčio mokėjimo. Prašymas atleisti fizinį asmenį nuo žyminio mokesčio mokėjimo turi būti motyvuotas ir pagrįstas įrodymais (ABTĮ 37 straipsnis).

1.7.4. Galimybė susipažinti su informacija įgyvendinant teisę kreiptis į teismą (su Direktyva 2003/4/EB susijusios informacijos skaidos formų?)

1) Kur nustatytos teisės kreiptis į teismą aplinkosaugos klausimais nacionalinės normos? Ar yra kitų struktūrizuotus informacijos skaidos formų?

Informacija apie prieigą prie informacijos apie aplinką pateikiama [Aplinkos ministerijos interneto svetainėje](#).

Prieigos prie informacijos tvarką reglamentuoja 1999 m. Vyriausybės nutarimu Nr. 1175 patvirtintas Informacijos apie aplinką Lietuvos Respublikoje teikimo visuomenei tvarkos aprašas (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais).

Prašymas gali būti teikiamas raštu ar žodžiu. Informacija gali būti pateikta žodžiu, jei pareiškėjas neprašo atsakymo raštu. Atsakymui raštu keliami šie reikalavimai: vardas, kontaktiniai duomenys, prašoma informacija, informacijos pateikimo forma.

Pareiškėjas neprivalo nurodyti intereso. Jeigu pareiškėjas prašo pateikti informaciją pageidaujama forma (įskaitant ir kopijų formą), viešojo administravimo subjektas turi pateikti informaciją pageidaujama forma (išimties numatytos Informacijos apie aplinką Lietuvos Respublikoje teikimo visuomenei tvarkos aprašo 16 ir 18 punktuose). Informacija teikiama išskyrus atvejus, nurodytus Tvarkos aprašo 9 punkte. Informacija pareiškėjui turi būti pateikta ne vėliau kaip per 14 kalendorinių dienų nuo prašymo gavimo. Šis terminas gali dar pratęstas iki 14 kalendorinių dienų. Jeigu, pareiškėjo nuomone, pateikta informacija klaidinga ar neišsami, taip pat jeigu jis negavo atsakymo, jis turi teisę skųsti institucijos veiksmus administracinių ginčų komisijai arba administraciniam teismui.

Greta ginčų nagrinėjimo administraciniuose teismuose ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatymu buvo nustatyta bendra skundų (prašymų) ginčijant individualius administracinius aktus viešojo administravimo srityje ikiteisminio nagrinėjimo tvarka. Įstatymu įsteigta Lietuvos administracinių ginčų komisija.

Informacijos apie aplinką Lietuvos Respublikoje teikimo visuomenei tvarkos aprašas yra taikomas visoms valstybės institucijoms, asmenims, atliekantiems viešojo administravimo funkcijas, kitiems asmenims, kuriuos kontroliuoja valstybės institucijos ir kurių veikla daro įtaką aplinkai. Jis netaikomas informacijos apie planus ir programas, skirtus aplinkos oro ir vandens apsaugai bei atliekų tvarkymui, teikimo atvejams.

2) Kaip tokia informacija teikiama per įvairias aplinkos apsaugos procedūras? Kur klausėjas turi kreiptis informacijos?

Atsižvelgiant į tai, kad Informacijos apie aplinką Lietuvos Respublikoje teikimo visuomenei tvarkos apraše nustatyta procedūra dėl informacijos apie aplinką gavimo iš esmės nesiskiria nuo procedūros dėl informacijos iš viešojo administravimo subjektų gavimo, taikomos bendros taisyklės. Pagal Aplinkos apsaugos įstatymo 7 (8) straipsnį, suinteresuota visuomenė, vienas ar keli fiziniai asmenys ar juridiniai asmenys turi teisę kreiptis į teismą.

Pareiškėjas turi teisę prašyti informacijos iš bet kurio viešojo administravimo subjekto. Skirtingose aplinkosaugos procedūrose nustatyti įpareigojimai privatiems subjektams teikti informaciją visuomenei (pvz., PAV procedūra).

Taikoma bendra nuostata, kad apskundimo (galimybės kreiptis į teismą) procedūra turėtų būti nurodyta kiekviename atsakyme, kurį raštu pateikia viešojo administravimo subjektas, kai raštu pateiktas prašymas pateikti informaciją buvo atmestas arba iš dalies atmestas.

3) Kokios yra sektorių taisyklės (poveikio aplinkai vertinimas, TIPK/PITD (Pramoninių išmetamųjų teršalų direktyva), dėl planų ir programų ir kt.)?

Yra tam tikrų sričių taisyklės, reguliuojančios teisę gauti informaciją:

PAV srityje: atrankos dėl poveikio aplinkai vertinimo ir poveikio aplinkai vertinimo metu suinteresuota visuomenė turi teisę įstatymų nustatyta tvarka gauti iš kitų atrankos dėl poveikio aplinkai vertinimo ir poveikio aplinkai vertinimo procesų dalyvių informaciją apie galimą planuojamos ūkinės veiklos poveikį aplinkai (PAV įstatymo 13 straipsnis).

TIPK / taršos leidimų srityje: Aplinkos apsaugos agentūra yra atsakinga už informacijos teikimą ir privalo užtikrinti informacijos apie teisės kreiptis į teismą prieinamumą (TIPK išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2013 m. liepos 15 d. įsakymu Nr. D1-528, 125 punktas; Taršos leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2014 m. kovo 6 d. įsakymu Nr. D1-259, 3.2.4 ir 57 punktai).

Teritorijų planavimo dokumentų srityje: teritorijų planavimo viešumą užtikrina planavimo organizatorius (Teritorijų planavimo įstatymo 31 straipsnis; Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 18 d. nutarimu Nr. 967, 8.3 punktas). Teritorijų planavimo dokumentų viešinimo bendroji ir supaprastinta procedūra nustatyta priklausomai nuo teritorijų planavimo dokumentų rūšies ir lygmens, nustatyta Visuomenės informavimo, konsultavimo ir dalyvavimo priimančias sprendimus dėl teritorijų planavimo nuostatuose, patvirtintuose Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. rugsėjo 18 d. nutarimu Nr. 1079);

Oro apsaugos srityje: pagal Aplinkos oro apsaugos įstatymo 16 straipsnį, asmenys turi teisę iš valstybės valdymo ir savivaldos institucijų gauti teisingą informaciją apie aplinkos oro būklę, leistinos taršos normatyvus bei planuojamos ūkinės veiklos įtaką;

Vandens apsaugos srityje: pagal Vandens apsaugos įstatymo 27 straipsnį, Aplinkos ministerija ir kitos institucijos bei asmenys, turintys informacijos apie upių baseinų rajonus, teikia šią informaciją visuomenei; pagal Geriamojo vandens įstatymo 4 straipsnį, savivaldybių institucijos atsakingos už informacijos teikimą apie geriamojo vandens kokybės būklę.

4) Ar administraciniuose sprendimuose ir teismo sprendimuose privaloma pateikti informaciją dėl teisės kreiptis į teismą?

Pagal Viešojo administravimo įstatymo 10 (5) straipsnį, administraciniame sprendime turi būti nurodytos asmenims nustatytos teisės ir (ar) pareigos, administracinio sprendimo apskundimo tvarka. Pagal ABTĮ 87 (5) straipsnį, teismo sprendime turi būti nurodyta jo apskundimo terminas ir tvarka.

5) Ar procese dalyvaujantiems užsienio subjektams teikiamos vertimo raštu, vertimo žodžiu paslaugos? Kokios taisyklės taikomos?

Administracinės procedūros kalba – valstybinė kalba (Viešojo administravimo įstatymo 28 straipsnis). Kai asmuo, dėl kurio galimai pažeistų teisių ir teisėtų interesų yra pradėta administracinė procedūra, arba kiti suinteresuoti asmenys nemoka ar nesupranta valstybinės kalbos arba dėl sensorinio ar kalbos sutrikimo negali suprantamai reikšti savo minčių, administracinėje procedūroje turi dalyvauti vertėjas. Viešojo administravimo institucija, kuri inicijavo administracinę procedūrą, arba asmuo, kurio iniciatyva buvo pradėta administracinė procedūra, kviečia vertėją savo iniciatyva.

1.8. Specialiosios procesinės taisyklės

1.8.1. Poveikio aplinkai vertinimas (PAV)(su Direktyva 2003/35/EB susijusios nuostatos)

Konkrečioje šalyje taikomos poveikio aplinkai vertinimo (PAV) taisyklės, susijusios su teise kreiptis į teismą

1) Teisės pareikšti ieškinį ir teisės kreiptis į teismą taisyklės, susijusios su atranka (sąlygos, terminai, suinteresuota visuomenė)

Sprendimai dėl PAV atrankos yra administraciniai sprendimai, dėl kurių teisėtumo sprendžia administraciniai teismai. Šioms byloms nėra nustatyta specialių taisyklių dėl šalių teisinio statuso, įrodymų, nagrinėjimo procedūros ar nagrinėjimo trukmės.

Pagal PAV įstatymo 15 straipsnį, visuomenė turi teisę kreiptis į teismą, jeigu mano, kad jos prašymas, pateiktas teisės aktu, reglamentuojančių atrankos dėl poveikio aplinkai vertinimo ir poveikio aplinkai vertinimo procesus, nustatyta tvarka buvo neteisėtai atmestas, į jį buvo iš dalies ar visiškai netinkamai atsakyta arba į prašymą deramai neatsižvelgta pagal teisės aktus, reglamentuojančius atrankos dėl poveikio aplinkai vertinimo ir poveikio aplinkai vertinimo procesus. Suinteresuota visuomenė gali ginčyti materialinį ar procesinį administracinių sprendimų dėl PAV atrankos ir sprendimų dėl PAV, veiksmų ar neveikimo teisėtumą.

Fiziniai ar juridiniai asmenys turi teisę pateikti skundą (prašymą) dėl administracinio akto, kai pažeidžiamos jų teisės. Įstatymu nustatytais atvejais galima pateikti skundą ginant valstybės ar kitą viešąjį interesą (įskaitant aplinkosaugos interesus). Agentūros, organizacijos ir grupės gali apskųsti veiksmus, turinčius įtakos jų pačių interesams (egzistavimui, turtui, veiklai, veiklos sąlygoms), taip pat prašyti atlyginti patirtą turtinę ir neturtinę žalą. Tačiau jos taip pat gali kreiptis į teismą ginamos viešąjį interesą, jei teisinis reguliavimas ar individualus veiksmas pažeidžia šį interesą.

2) Teisės pareikšti ieškinį taisyklės, susijusios su apimties nustatymu (sąlygos, terminai, suinteresuota visuomenė)

Suinteresuota visuomenė turi teisę kreiptis į teismą, ginčydama visus sprendimus, veiksmus ar neveikimą poveikio aplinkai vertinimo srityje, įskaitant ir PAV apimties nustatymo sprendimus.

3) Kuriamo (-uose) etape (-uose) visuomenė gali ginčyti administracinius sprendimus dėl aplinkosaugos projektų? Ar yra nustatytas sprendimų apskundimo terminas?

Skundas administraciniam teismui paduodamas per vieną mėnesį nuo skundžiamo teisės akto paskelbimo arba individualaus teisės akto ar pranešimo apie veiksmą (atsisakymą atlikti veiksmus) įteikimo suinteresuotai šaliai dienos, nuo įstatyme ar bet kuriame kitame teisės akte nustatyto reikalavimo įvykdymo termino pabaigos neveikimas (vilkinimas atlikti veiksmus) gali būti apskųstas per du mėnesius nuo dienos, kai baigiasi įstatymo ar kito teisės akto nustatytas klausimo išsprendimo laikas (ABTĮ 29 straipsnis).

4) Ar galima ginčyti galutinį patvirtinimą? Kokios sąlygos taikomos, jei jį ginčija fizinis asmuo, NVO, užsienio NVO?

Visi sprendimai poveikio aplinkai vertinimo srityje, įskaitant galutinį sprendimą dėl PAV, gali būti skundžiami. Užsienio šalių nevyriausybinės organizacijos turi tokias pačias teises pateikti skundą dėl galutinio sprendimo dėl PAV, kaip ir nacionalinės nevyriausybinės organizacijos.

5) Teisminės peržiūros apimtis – materialinio / procesinio teisėtumo kontrolė. Ar teismas gali veikti savo iniciatyva?

Administraciniai teismai tikrina visų administracinių sprendimų procesinį ir materialinį teisėtumą. Teismai nagrinėja medžiagą, technines išvadas ir skaičiavimus, kai jie laikomi sprendimo dalimi. Teismas yra įpareigotas „aktyviai“ dalyvauti procese prašydamas įrodymų, kviesdamas liudytojus, ekspertus ir kt. Teismas turi neribotą sprendimo peržiūros teisę. Jis gali peržiūrėti visus ginčijamo sprendimo aspektus.

6) Kuriame etape gali būti ginčijami sprendimai, veikimas arba neveikimas?

ABTĮ 29 straipsnyje nustatyta pagrindinė taisyklė, kad skundas paduodamas per vieną mėnesį nuo skundžiamo teisės akto paskelbimo arba individualaus teisės akto ar pranešimo apie veiksmą (atsakymą atlikti veiksmus) įteikimo suinteresuotai šaliai dienos. Nėra specialių taisyklių dėl PAV apimties nustatymo sprendimų ir sprendimų dėl PAV.

7) Ar taikomas reikalavimas prieš kreipiantis į teismą išnaudoti visas administracinės peržiūros procedūrų galimybes ir tik tada prašyti atlikti teisminę peržiūrą?

Visi sprendimai dėl PAV apimties nustatymo ir dėl PAV gali būti skundžiami tiesiogiai teismui.

8) Ar siekiant įgyti teisę pareikšti ieškinį nacionaliniuose teismuose būtina dalyvauti administracinės procedūros viešų konsultacijų etape – teikti pastabas, dalyvauti svarstymuose ir kt. (tai nėra 12 punkte nustatytas reikalavimas)?

Pagrindinė skundo priimtumo sąlyga yra suinteresuotumo turėjimas. Teisė kreiptis į administracinius teismus nėra siejama su privalomu dalyvavimu PAV procedūros konsultacijų etape ar privalomu pastabų teikimu. Suinteresuota visuomenė, siekdama ginti viešąjį interesą, turi teisę pateikti skundą (prašymą) dėl sprendimo dėl PAV (PAV įstatymo 15 straipsnis).

9) Kaip nacionalinės jurisdikcijos srityje taikomi sąžiningumo ir nešališkumo principai?

Pagal Administracinių bylų teisenos įstatymą, kiekviena šalis procese turi vienodas procesines teises.

10) Kaip nacionalinės teisės aktuose taikoma sąvoka „laiku“?

PAV įstatymas nustato konkrečių veiksmų terminus poveikio aplinkai vertinimo apimties nustatymo ir poveikio aplinkai vertinimo srityse, pvz., atrankos išvada, ar privaloma atlikti poveikio aplinkai vertinimą, raštu pateikiama planuojamos ūkinės veiklos organizatoriui (rengėjui) per 20 darbo dienų nuo atrankos informacijos gavimo (7 straipsnio 7 dalis), kompetentinga institucija per 10 darbo dienų nuo programos gavimo dienos patvirtina programą arba pateikia motyvuotus reikalavimus poveikio aplinkai vertinimo dokumentų rengėjui papildyti ar pataisyti programą (8 straipsnio 9 dalis), suinteresuota visuomenė per 10 darbo dienų nuo pranešimo paskelbimo dienos turi teisę atsakingajai institucijai raštu pateikti pasiūlymus dėl planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo ir ataskaitos (10 straipsnio 9 dalis), kompetentinga institucija per 25 darbo dienas nuo ataskaitos gavimo priima sprendimą dėl planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai (11 straipsnio 1 dalis).

11) Ar yra numatytas teismo nustatomas įpareigojimas nepažeisti ieškovo teisių ar sustabdyti veiksmus, pažeidžiančius tas teises? Jei taip, kokius procesinius reikalavimus reikia įvykdyti, kad to būtų galima prašyti? Ar be bendrųjų nacionalinių nuostatų šiai sričiai taikomos specialios taisyklės?

Reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymas galimos visose administracinėse bylose. Pagal ABTĮ 70 straipsnį, teismas arba teisėjas proceso dalyvių motyvuotu prašymu arba savo iniciatyva gali imtis priemonių reikalavimui užtikrinti. Reikalavimas gali būti užtikrinamas bet kurioje proceso stadijoje, jeigu proceso dalyvis tikėtinai pagrindžia reikalavimo pagrįstumą ir nesiėmus užtikrinimo priemonių gali būti padaryta neatitaisoma arba sunkiai atitaisoma didelė žala. Nėra nustatyta specialių taisyklių, taikomų PAV procedūroms.

1.8.2. Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės (TIPK) / Pramoninių išmetamųjų teršalų direktyva (PITD) (su Direktyva 2003/35/EB susijusios nuostatos)

1) Konkrečioje šalyje taikomos Pramoninių išmetamųjų teršalų direktyvos taisyklės, susijusios su teise kreiptis į teismą

Suinteresuota visuomenė ir nevyriausybinės organizacijos turi teisę paduoti skundą dėl galutinio administracinio sprendimo dėl TIPK leidimo (TIPK leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2013 m. liepos 15 d. įsakymu Nr. D1-528, 124 punktas).

2) Teisė pareikšti ieškinį: kuriuose etapuose galima ginčyti sprendimus (kada tai gali daryti NVO, užsienio NVO, pilietis)? Ar galima ginčyti galutinį sprendimą?

Skundas paduodamas per vieną mėnesį nuo skundžiamo teisės akto paskelbimo arba individualaus teisės akto ar pranešimo apie veiksmą (atsakymą atlikti veiksmus) įteikimo suinteresuotai šaliai dienos, nuo įstatyme ar bet kuriame kitame teisės akte nustatyto reikalavimo įvykdymo termino pabaigos neveikimas (vilkinimas atlikti veiksmus) gali būti apskųstas per du mėnesius nuo dienos, kai baigiasi įstatymo ar kito teisės akto nustatytas klausimo išsprendimo laikas.

Suinteresuota visuomenė turi teisę gauti informaciją apie prašymą išduoti leidimą, teikti pasiūlymus dėl paraiškos ir leidimo, gauti kompetentingos institucijos atsakymą dėl jos pateiktų pasiūlymų.

Suinteresuota visuomenė ir nevyriausybinės organizacijos turi teisę paduoti skundą dėl galutinio administracinio sprendimo dėl TIPK leidimo. Užsienio valstybių nevyriausybinės organizacijos turi tokias pačias teises paduoti skundą dėl TIPK leidimo, kaip ir nacionalinės nevyriausybinės organizacijos.

3) Teisės pareikšti ieškinį ir teisės kreiptis į teismą taisyklės, susijusios su atranka (sąlygos, terminai, suinteresuota visuomenė)

TIPK procedūroje nėra apimties nustatymo ir atrankos stadijų. TIPK procedūra turi kelis etapus: paraiškos leidimui patvirtinimo ir galutinio TIPK sprendimo priėmimo. PAV procedūra laikoma atskira procedūra. Suinteresuota visuomenė turi teisę pateikti skundą dėl galutinio administracinio sprendimo TIPK srityje.

4) Teisės pareikšti ieškinį taisyklės, susijusios su apimties nustatymu (sąlygos, terminai, suinteresuota visuomenė)

TIPK procedūroje nėra apimties nustatymo ir atrankos stadijų.

5) Kuriame (-uose) etape (-uose) visuomenė gali ginčyti administracinius sprendimus dėl aplinkosaugos projektų? Ar yra nustatytas sprendimų apskundimo terminas?

ABTĮ 29 straipsnyje nustatyta pagrindinė taisyklė, kad skundas paduodamas per vieną mėnesį nuo skundžiamo teisės akto paskelbimo arba individualaus teisės akto ar pranešimo apie veiksmą (atsakymą atlikti veiksmus) įteikimo suinteresuotai šaliai dienos. Nėra nustatyta specialių taisyklių dėl sprendimų TIPK srityje.

6) Ar visuomenė gali ginčyti galutinį patvirtinimą?

Pagal TIPK taisyklių 124 punktą, suinteresuota visuomenė turi teisę paduoti skundą dėl galutinio administracinio sprendimo TIPK srityje. Pagal Taršos leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2014 m. kovo 6 d. įsakymu Nr. D1-259, (Taršos leidimų taisyklės) 92 punktą, sprendimus dėl taršos leidimų galima ginčyti alternatyviai administracinių ginčų komisijai arba administraciniam teismui. Pagal ABTĮ ir Aplinkos apsaugos įstatymą, visuomenė turi teisę ginčyti galutinį sprendimą dėl taršos leidimo.

7) Teisminės peržiūros apimtis – materialinio / procesinio teisėtumo kontrolė. Ar teismas gali veikti savo iniciatyva? Ar galima ginčyti sprendimus, veikimą arba neveikimą?

Administraciniai teismai tikrina visų administracinių sprendimų procesinį ir materialinį teisėtumą. Teismai nagrinėja medžiagą, technines išvadas ir skaičiavimus, kai jie laikomi sprendimo dalimi. Teismas gali patikrinti visą informaciją, susijusią su prašymu išduoti leidimą. Teismas yra įpareigotas „aktyviai“ dalyvauti procese prašydamas įrodymų, kviesdamas liudytojus, ekspertus ir kt. Teismas turi neribotą sprendimo peržiūros teisę. Jis gali peržiūrėti visus ginčijamo sprendimo aspektus.

8) Kuriame etape galima juos ginčyti?

ABTĮ 29 straipsnyje nustatyta pagrindinė taisyklė, kad skundas paduodamas per vieną mėnesį nuo skundžiamo teisės akto paskelbimo arba individualaus teisės akto ar pranešimo apie veiksmą (atsisakymą atlikti veiksmus) įteikimo suinteresuotai šaliai dienos. Nėra nustatyta specialių taisyklių dėl sprendimų TIPK srityje.

9) Ar taikomas reikalavimas prieš kreipiantis į teismą išnaudoti visas administracinės peržiūros procedūrų galimybes ir tik tada prašyti atlikti teisminę peržiūrą?

Nėra reikalavimo, kad prieš kreipiantis į teismą būtų pasinaudota administracinės peržiūros procedūra. Sprendimai TIPK srityje gali būti skundžiami administraciniame teismui (TIPK taisyklių 124 punktas). Sprendimus dėl taršos leidimų galima ginčyti alternatyviai administracinių ginčų komisijai arba administraciniam teismui (Taršos leidimų taisyklių 92 punktas).

10) Ar siekiant įgyti teisę pareikšti ieškinį nacionaliniuose teismuose būtina dalyvauti administracinės procedūros viešų konsultacijų etape – teikti pastabas, dalyvauti svarstymuose ir kt.?

Pagrindinė skundo priimtinoumo sąlyga yra suinteresuotumo turėjimas. Teisė kreiptis į administracinius teismus nėra siejama su privalomu dalyvavimu TIPK ar taršos leidimų išdavimo procedūrose ar privalomu pastabų teikimu. Suinteresuota visuomenė, siekdama ginti viešąjį interesą, turi teisę pateikti skundą (prašymą) dėl sprendimo dėl TIPK (TIPK taisyklių 124 punktas).

11) Kaip nacionalinės jurisdikcijos srityje taikomi sąžiningumo ir nešališkumo principai?

Pagal Administracinių bylų teisenos įstatymą, kiekviena šalis procese turi vienodas procesines teises.

12) Kaip nacionalinės teisės aktuose taikoma sąvoka „laiku“?

TIPK taisyklėse ir Taršos leidimų taisyklėse yra nustatomi konkrečių veiksmų TIPK ir taršos leidimų išdavimo procedūrose terminai, pvz., institucija turi priimti sprendimą priimti TIPK paraišką arba jos nepriimti ne vėliau kaip per 30 darbo dienų nuo TIPK paraiškos gavimo dienos (TIPK taisyklių 36-2 punktas); institucija turi priimti sprendimą išduoti leidimą arba jo neišduoti ne vėliau kaip per 20 darbo dienų nuo sprendimo priimti paraišką priėmimo dienos (TIPK taisyklių 83 punktas); veiklos vykdytojas turi teisę susipažinti su sprendimo projektu ne vėliau kaip prieš 5 darbo dienas iki kompetentingos institucijos sprendimo priėmimo (TIPK taisyklių 87 punktas); kompetentinga institucija turi priimti sprendimą ne vėliau kaip per 20 darbo dienų nuo paraiškos priėmimo dienos (Taršos taisyklių 65 punktas).

13) Ar yra numatytas teismo nustatomas įpareigojimas nepažeisti ieškovo teisių ar sustabdyti veiksmus, pažeidžiančius tas teises? Jei taip, kokius procesinius reikalavimus reikia įvykdyti, kad to būtų galima prašyti? Ar be bendrųjų nacionalinių nuostatų šiai sričiai taikomos specialios taisyklės?

Reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymas galimas visose administracinėse bylose. Pagal ABTĮ 70 straipsnį, teismas arba teisėjas proceso dalyvių motyvuotu prašymu arba savo iniciatyva gali imtis priemonių reikalavimui užtikrinti. Reikalavimas gali būti užtikrinamas bet kurioje proceso stadijoje, jeigu proceso dalyvis tikėtinau pagrindžia reikalavimo pagrįstumą ir nesiėmus užtikrinimo priemonių gali būti padaryta neatitaisoma arba sunkiai atitaisoma didelė žala. Nėra nustatyta specialių taisyklių, taikomų TIPK ir taršos leidimų procedūroms.

14) Ar informacija apie teisę kreiptis į teismą visuomenei pateikiama struktūruotai ir suprantamai?

Pagal Viešojo administravimo įstatymo 10 (5) straipsnį, administraciniame sprendime turi būti nurodytos asmenims nustatytos teisės ir (ar) pareigos, administracinio sprendimo apskundimo tvarka. Pagal TIPK taisyklių 125 punktą, viešojo administravimo institucija yra įpareigota pateikti informaciją dėl teisės kreiptis į teismą.

1.8.3. Atsakomybė už aplinkos apsaugą^[3]

Konkrečios šalies teisės normos, susijusios su Atsakomybės už aplinkos apsaugą direktyvos 2004/35/EB 12 ir 13 straipsnių taikymu

1) Kokius reikalavimus turi atitikti fiziniai arba juridiniai asmenys (įskaitant aplinkosaugos NVO), kad jie galėtų reikalauti, kad kompetentingų institucijų sprendimus dėl žalos aplinkai ištaisymo (atlyginimo) peržiūrėtų teismas arba kita nepriklausoma ir nešališka institucija pagal Atsakomybės už aplinkos apsaugą direktyvos (AAAD) 13 straipsnio 1 dalį?

Pagal Aplinkos apsaugos įstatymo 7 (8) straipsnį, vienas arba daugiau fizinių ar juridinių asmenų, suinteresuota visuomenė turi teisę paduoti skundą (prašymą), reikalaujanti imtis atitinkamų veiksmų, kad būtų išvengta ar sumažinta žala aplinkai arba atkurta iki pradinės aplinkos būklė, ir reikalaujanti nubausti asmenis, kaltus dėl kenksmingo poveikio aplinkai, ir pareigūnus, kurių priimti sprendimai ar veiksmai (neveikimas) pažeidė piliečių, suinteresuotos visuomenės, kitų juridinių ir fizinių asmenų teises ar įstatymų saugomus interesus. Pagal Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės 54 (1) straipsnį, fiziniai ir juridiniai asmenys turi teisę apskųsti aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę vykdančių institucijų bei pareigūnų veiksmus (neveikimą). Bendri reikalavimai nustatyti Administracinių bylų teisenos įstatyme. Nėra įtvirtinta specialių reikalavimų dėl sprendimų dėl žalos aplinkai atlyginimo.

2) Koks yra apskundimo terminas?

ABTĮ 29 straipsnyje nustatyta pagrindinė taisyklė, kad skundas paduodamas per vieną mėnesį nuo skundžiamo teisės akto paskelbimo arba individualaus teisės akto ar pranešimo apie veiksmą (atsisakymą atlikti veiksmus) įteikimo suinteresuotai šaliai dienos. Yra keletas rūšių sprendimų aplinkosaugos klausimais, kurių apskundimo terminas yra 10 darbo dienų nuo jų gavimo dienos (pvz., privalomasis nurodymas pagal Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo 25 straipsnį).

3) Ar taikomi reikalavimai dėl pastabų, pridedamų prie prašymo imtis veiksmų pagal Atsakomybės už aplinkos apsaugą direktyvos (AAAD) 12 straipsnio 2 dalį, ir, jei taip, kokie?

Pareiškėjas turi pateikti visą jo turimą informaciją ir duomenis, pagrindžiančius pateiktas pastabas dėl atitinkamos žalos aplinkai. Mokslinių duomenų ir įrodymų pateikti nereikia.

4) Ar taikomi konkretūs reikalavimai dėl „tikėtumo“, siekiant įrodyti, kad buvo padaryta žala aplinkai, ir, jei taip, kokie?

Jei pareiškėjas reikalauja, kad kompetentinga institucija imtųsi veiksmų užkirsti kelią žalai aplinkai, ją sumažinti arba atstatyti iki pradinės būklės, nėra reikalavimo įrodyti „patikimumą“, kad žala aplinkai padaryta.

Bendrosios kompetencijos teismai nagrinėja bylas dėl žalos aplinkai atlyginimo. Aplinkos apsaugos įstatymo 32-34 straipsniuose įtvirtinta galimybė pateikti ieškinį dėl žalos atlyginimo. Pagal Aplinkos apsaugos įstatymo 33 straipsnį, šie asmenys turi teisę pateikti ieškinį dėl padarytos žalos: asmenys, kurių sveikatai, turtui ar interesams padaryta žalos;

Aplinkos ministerijos pareigūnai, kiti įstatymų įgalioti pareigūnai, kai padaryta žalos valstybės interesams.

Civilinėse bylose ieškovas turi pateikti „patikimumą“ patvirtinančius įrodymus, kad žala aplinkai padaryta. Taikomos pagrindinės civilinio proceso taisyklės. Nėra specialių nuostatų dėl žalos aplinkai atlyginimo.

5) Ar nustatyta tam tikra pranešimo apie kompetentingos institucijos sprendimą fiziniams arba juridiniams asmenims, turintiems teisę gauti tokį pranešimą (įskaitant tokią teisę turinčias aplinkosaugos NVO), forma ir (arba) terminai? Jei taip, kokie tai reikalavimai?

Nėra nustatyta specialių reikalavimų sprendimams dėl žalos aplinkai. Asmeniui, dėl kurio galimai pažeistų teisių ir teisėtų interesų yra pradėta administracinė procedūra, ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo administracinio sprendimo priėmimo dienos raštu pranešama apie priimtą administracinį sprendimą, skundo nagrinėjimo metu nustatytas faktines aplinkybes, teisės aktus, kuriais remiantis priimtas sprendimas, taip pat sprendimo apskundimo tvarka.

Administracinės procedūros sprendimas įteikiamas arba išsiunčiamas asmeniui, kurio atžvilgiu pradėta administracinė procedūra (Viešojo administravimo įstatymo 13 straipsnis).

Speciali procedūra ir terminai nustatyti priimant sprendimus dėl aplinkos atkūrimo priemonių taikymo (5 darbo dienos), nustatyti Aplinkos atkūrimo priemonių parinkimo bei išankstinio pritarimo gavimo tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. gegužės 16 d. įsakymu Nr. D1-228.

6) Ar valstybė narė teisė teikti prašymą, kad kompetentinga institucija imtųsi veiksmų, suteikia ne tik tada, kai padaroma žala aplinkai, bet ir tada, kai kyla neišvengiama tokios žalos grėsmė?

Esant neišvengiamai (realiai) žalos aplinkai grėsmei, ūkio subjektas, dėl kurio veiksmy kilo ši grėsmė, privalo nedelsdamas imtis visų būtinų žalos aplinkai prevencijos priemonių. Jeigu neišvengiama (reali) žalos aplinkai grėsmė nepašalinama, nepaisant ūkio subjekto taikytų žalos aplinkai prevencijos priemonių, ūkio subjektas nedelsdamas privalo apie tai informuoti Aplinkos ministeriją arba jos įgaliotą instituciją aplinkos ministro nustatyta tvarka (Aplinkos apsaugos įstatymo 32-1 straipsnis).

Aplinkos ministerija arba jos įgaliota institucija bet kuriuo momentu turi teisę ir pareigą:

reikalauti, kad ūkio subjektas pateiktų visą informaciją apie bet kurią situaciją, kurios metu atsirado žala aplinkai arba neišvengiama (reali) žalos aplinkai grėsmė, arba kai įtariama, kad tokia situacija gali atsirasti;

reikalauti, kad ūkio subjektas imtųsi būtinų žalos aplinkai prevencijos priemonių ir (arba) aplinkos atkūrimo priemonių;

reikalauti iš ūkio subjekto imtis arba duoti atitinkamam subjektui privalomus vykdyti nurodymus dėl visų būtinų veiksmų, užtikrinančių teršalų ir (arba) kitokių darančių žalą aplinkai veiksnių skubią kontrolę, sulaikymą, pašalinimą ar kitokį valdymą siekiant sumažinti ar išvengti didesnės žalos aplinkai, neigiamo poveikio žmonių sveikatai ar tolesnio aplinkos elementų funkcijų pablogėjimo;

duoti ūkio subjektui privalomus vykdyti nurodymus dėl žalos aplinkai prevencijos priemonių ir (arba) aplinkos atkūrimo priemonių taikymo;

pači imtis būtinų žalos aplinkai prevencijos ir (arba) aplinkos atkūrimo priemonių (Aplinkos apsaugos įstatymo 32-1 straipsnis).

7) Kokios yra valstybės narės paskirtos kompetentingos institucijos?

Kompetentinga institucija yra Aplinkos apsaugos departamentas prie Aplinkos ministerijos.

8) Ar valstybė narė reikalauja, kad prieš pradėdant teisminės peržiūros procedūrą būtų išnaudotos visos administracinės peržiūros procedūrų galimybės?

Ne, žalos aplinkai bylose nenumatyta išankstinė administracinės peržiūros procedūra.

1.8.4. Tarpvalstybinės procesinės taisyklės aplinkosaugos bylose

1) Ar nustatytos taisyklės dėl kitų šalių dalyvavimo? Kuriame procedūros etape galima ginčyti su aplinkosauga susijusius sprendimus?

Aplinkos apsaugos įstatymo 34 straipsnyje nustatyta, kad ginčai tarp Lietuvos Respublikos ir užsienio valstybių juridinių bei fizinių asmenų sprendžiami Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka, jeigu Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse nenumatyta kita šių ginčų nagrinėjimo ir sprendimo tvarka. Administracinių bylų teisenos įstatyme arba Civilinio proceso kodekse yra nustatytos bendros sąlygos dėl skundo / ieškinio priimtumo. Nėra nustatyta specialių taisyklių dėl PAV, TIPK ir kt.

2) Ar taikoma suinteresuotos visuomenės sąvoka?

Suinteresuotos visuomenės sąvoka tarpvalstybiniame kontekste nėra specifinė. Taikomos bendros taisyklės (ypač dėl prašymų priimtumo atsižvelgiant į teisinio intereso koncepciją).

3) Ar paveiktos šalies NVO turi teisę pareikšti ieškinį? Kada ir kuriam teismui jos turėtų pateikti savo skundus? Kokią procesinę pagalbą jos gali gauti (teisinė pagalba, prašymas nustatyti įpareigojimą nepažeisti ieškovo teisių ar sustabdyti veiksmus, pažeidžiančius tas teises, laikinosios apsaugos priemonės, nemokama pagalba)?

Pagal Lietuvos administracinę teisę, užsienio valstybių nevyriausybinės organizacijos turi tokias pačias galimybes kreiptis į teismus, kaip ir Lietuvos Respublikoje gyvenantys pareiškėjai. Nacionalinės nevyriausybinės organizacijos ir užsienio valstybių nevyriausybinės organizacijos turi tokias pačias procesines teises.

Nevyriausybinėms organizacijoms nėra teikiama antrinė teisinė pagalba.

4) Ar paveiktos šalies fiziniai asmenys turi teisę pareikšti ieškinį? Kokią procesinę pagalbą jie gali gauti (teisinė pagalba, prašymas nustatyti įpareigojimą nepažeisti ieškovo teisių ar sustabdyti veiksmus, pažeidžiančius tas teises, laikinosios apsaugos priemonės, nemokama pagalba)?

Pagal Lietuvos administracinę teisę, užsienyje gyvenantiems asmenims suteikiamos vienodos galimybės kreiptis į administracinius teismus, kaip ir pareiškėjams, gyvenantiems Lietuvoje. Šalių procesinės teisės nesiskiria.

Visi Lietuvos Respublikos piliečiai, kitų Europos Sąjungos valstybių narių piliečiai, taip pat kiti Lietuvos Respublikoje bei kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse teisėtai gyvenantys fiziniai asmenys, kiti Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse nurodyti asmenys turi teisę gauti pirminę teisinę pagalbą (Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo 11 (1) straipsnis).

Advokatų teikiama pro bono pagalba nėra reglamentuota.

5) Kuriame etape informacija teikiama suinteresuotai visuomenei (įskaitant pirmiau nurodytas šalis)?

Dėl PAV:

Kai reikia atlikti planuojamos ūkinės veiklos tarpvalstybinio poveikio aplinkai vertinimo procedūras, Vyriausybės įgaliota institucija apie tai informuoja poveikio aplinkai vertinimo dokumentų rengėją, prašydama jo parengti ir pateikti Vyriausybės įgaliotai institucijai atrankos informacijos ar programos santrauką, kurioje turi būti informacija apie planuojamą ūkinę veiklą ir jos galimą reikšmingą tarpvalstybinį poveikį dvišaliame susitarime, jeigu toks susitarimas yra, nurodyta kalba, kitais atvejais – anglų kalba, o kai poveikį aplinkai patirianti valstybė to prašo, – ir jos nacionaline kalba (PAV 9 (2) straipsnis). Vyriausybės įgaliota institucija siunčia pranešimą poveikį aplinkai patiriančiai valstybei, kartu su juo pateikdama planuojamos ūkinės veiklos aprašymą, turimą informaciją apie galimą planuojamos ūkinės veiklos reikšmingą tarpvalstybinį poveikį aplinkai, informaciją apie galimų sprendimų pobūdį, nurodo laikotarpį (ne trumpesnis kaip 25 darbo dienos), per kurį galima pateikti pranešimą, ar poveikį aplinkai patirianti valstybė pageidauja dalyvauti tarpvalstybinio poveikio aplinkai vertinimo procese, ir prašo poveikį aplinkai patiriančios valstybės informuoti kompetentingas institucijas ir savo valstybės visuomenę (PAV 9 (3) straipsnis).

Vyriausybės įgaliota institucija, gavusi poveikį aplinkai patiriančios valstybės atsakymą apie jos dalyvavimą planuojamos ūkinės veiklos tarpvalstybinio poveikio aplinkai vertinimo procese, apie tai informuoja planuojamos ūkinės veiklos organizatorių (užsakovą) ir poveikio aplinkai vertinimo dokumentų rengėją, kuriam nurodo pateikti ataskaitą, atitinkamos informacijos apie planuojamą ūkinę veiklą ir jos galimą reikšmingą tarpvalstybinį poveikį aplinkai santrauką dvišaliame susitarime, jeigu toks susitarimas yra, nurodyta kalba, kitais atvejais – anglų kalba, o kai poveikį aplinkai patirianti valstybė to prašo, – ir jos nacionaline kalba (PAV įstatymo 9 (5) straipsnis).

Dėl TIPK:

Jeigu įrenginio eksploatavimas gali daryti reikšmingą neigiamą poveikį kitos Europos Sąjungos valstybės aplinkai, veiklos vykdytojas privalo kompetentingai institucijai pateikti su paraiška susijusius dokumentus anglų kalba (TIPK taisyklių 78 punktas). Kompetentinga institucija dokumentus anglų kalba pateikia kitos Europos Sąjungos valstybės atsakingai institucijai tuo pat metu, kai teikiama informacija Lietuvos Respublikos suinteresuotajai visuomenei susipažinti, nurodydama 40 dienų terminą nuo informacijos gavimo dienos tos valstybės institucijų ir visuomenės pastaboms pateikti; šią informaciją Aplinkos apsaugos agentūra paskelbia savo interneto svetainėje (TIPK taisyklių 79 punktas).

6) Kokie yra terminai, susiję su visuomenės dalyvavimu, įskaitant teisę kreiptis į teismą?

Dėl PAV:

Vyriausybės įgaliota institucija pateikia poveikio aplinkai vertinimo dokumentus poveikį aplinkai patiriančiai valstybei, kartu pateikdama informaciją apie poveikio aplinkai vertinimo procedūras, siūlomas tarpvalstybines konsultacijas, jų trukmę, ir prašo informuoti savo valstybės visuomenę ir kompetentingas institucijas, nurodydama laikotarpį, ne trumpesnį kaip 30 darbo dienų nuo išsiuntimo dienos, per kurį poveikį aplinkai patirianti valstybė gali pateikti savo pasiūlymus Vyriausybės įgaliotai institucijai (PAV 9 (6) straipsnis). Skundas administraciniam teismui paduodamas per vieną mėnesį nuo skundžiamo teisės akto paskelbimo arba individualaus teisės akto ar pranešimo apie veiksmą (atsakymą atlikti veiksmus) įteikimo suinteresuotai šaliai dienos, per du mėnesius nuo įstatyme ar bet kuriame kitame teisės akte nustatyto reikalavimo įvykdymo termino pabaigos neveikimas (vilkinimas atlikti veiksmus) gali būti apskųstas per du mėnesius nuo dienos, kai baigiasi įstatymo ar kito teisės akto nustatytas klausimo išsprendimo laikas (ABTĮ 29 straipsnis). Nėra nustatyta specialių taisyklių, reglamentuojančių poveikį aplinkai patiriančios valstybės teisę pateikti skundą.

Dėl TIPK:

Kompetentinga institucija dokumentus pateikia poveikį aplinkai patiriančiai valstybei tuo pat metu, kai teikiama informacija suinteresuotajai visuomenei susipažinti, nurodydama 40 dienų terminą nuo informacijos gavimo dienos tos valstybės institucijų ir visuomenės pastaboms pateikti kompetentngai institucijai (TIPK taisyklių 79 punktą). Skundas administraciniam teismui paduodamas per vieną mėnesį nuo skundžiamo teisės akto paskelbimo arba individualaus teisės akto ar pranešimo apie veiksmą (atsakymą atlikti veiksmus) įteikimo suinteresuotai šaliai dienos, per du mėnesius nuo įstatyme ar bet kuriame kitame teisės akte nustatyto reikalavimo įvykdymo termino pabaigos neveikimas (vilkinimas atlikti veiksmus) gali būti apskųstas per du mėnesius nuo dienos, kai baigiasi įstatymo ar kito teisės akto nustatytas klausimo išsprendimo laikas (ABTĮ 29 straipsnis). Nėra nustatyta specialių taisyklių, reglamentuojančių poveikį aplinkai patiriančios valstybės teisę pateikti skundą.

7) Kaip šalims teikiama informacija apie teisę kreiptis į teismą?

Dėl PAV:

Kai planuojamai ūkinei veiklai atliktos tarpvalstybinio poveikio aplinkai vertinimo procedūros, atsakingoji institucija teikia informaciją apie sprendimą dėl PAV tarpvalstybinio poveikio aplinkai vertinimo procese dalyvavusią poveikį aplinkai patiriančią valstybę (PAV 11 (12) straipsnis). Pagal Viešojo administravimo įstatymo 10 (5) straipsnį, sprendime dėl PAV turi būti nurodyta jo apskundimo tvarka.

Dėl TIPK:

Specialus reguliavimas nenustatytas. Pagal Viešojo administravimo įstatymo 10 (5) straipsnį, sprendime turi būti nurodyta jo apskundimo tvarka.

8) Ar procese dalyvaujantiems užsienio subjektams teikiamos vertimo raštu, vertimo žodžiu paslaugos? Kokios taisyklės taikomos?

ABTĮ 9 straipsnyje nustatyta, kad administracinių bylų procesas vyksta, sprendimai priimami ir skelbiami lietuvių kalba. Dokumentai, surašyti kitomis kalbomis, teikiami ir skelbiami išversti į lietuvių kalbą ir nustatyta tvarka patvirtinti. Kai proceso dalyvis, kuriam procesiniai dokumentai turi būti įteikti užsienio valstybėje, nemoka lietuvių kalbos, administraciniam teismui turi būti pateikti šių dokumentų vertimai į jam suprantamą kalbą arba valstybės, kurioje turi būti įteiktas dokumentas, oficialiąją kalbą, o jeigu toje valstybėje yra kelios oficialiosios kalbos, – į vieną iš įteikimo vietos oficialiųjų kalbų. Kai proceso dalyviui, kuris nemoka lietuvių kalbos, teismo procesiniai dokumentai turi būti siunčiami į užsienio valstybę, teismas išverčia juos į vieną iš šioje dalyje nurodytų kalbų. Bylą nagrinėti teisme rengiančiam teisėjui ar ją nagrinėjančiam teismui nutarus, kita kalba surašytą dokumentą teismo posėdyje gali išversti vertėjas. Asmenims, nemokantiems lietuvių kalbos, garantuojama teisė naudotis vertėjo paslaugomis. Už vertėjo paslaugas teismo posėdžio metu mokama iš valstybės biudžeto.

Administracinės procedūros kalba – valstybinė kalba (Viešojo administravimo įstatymo 28 straipsnis). Kai asmuo, dėl kurio galimai pažeistų teisių ir teisėtų interesų yra pradėta administracinė procedūra, arba kiti suinteresuoti asmenys nemoka ar nesupranta valstybinės kalbos arba dėl sensorinio ar kalbos sutrikimo negali suprantamai reikšti savo minčių, administracinėje procedūroje turi dalyvauti vertėjas. Viešojo administravimo institucija, kuri inicijavo administracinę procedūrą, arba asmuo, kurio iniciatyva buvo pradėta administracinė procedūra, kviečia vertėją savo iniciatyva.

9) Ar yra kitų svarbių taisyklių?

Papildomos informacijos nėra.

[1] Aplinkos apsaugos įstatyme suinteresuota visuomenė apibrėžta kaip vienas arba daugiau fizinių ar juridinių asmenų, kuriems daro arba gali daryti poveikį sprendimai, veiksmai ar neveikimas aplinkos ir jos apsaugos bei gamtos išteklių naudojimo srityje arba kurie yra suinteresuoti šių sprendimų procesu. Pagal šią apibrėžtį asociacijos ir kiti viešieji juridiniai asmenys (išskyrus valstybės ar savivaldybės, jų institucijų įsteigtus juridinius asmenis), kurie įsteigti teisės akto nustatyta tvarka ir skatina aplinkos apsaugą, visais atvejais laikomi suinteresuotais asmenimis.

[2] [Žiūrėti, pvz., Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998m. birželio 1 d. nutarimą](#)

[3] Taip pat žr. bylą C-529/15.

Paskutinis naujinimas: 07/04/2023

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisiima jokios atsakomybės ar teisių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Dėmesio! Šiame puslapyje originalo kalba [\(en\)](#) neseniai atlikta pakeitimų.

Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

Jis jau išverstas į šias kalbas: [de](#) [fr](#)

Teisė kreiptis į teismą, nepatenkanti į PAV, TIPK/PITD taikymo sritį, galimybė susipažinti su informacija ir AAAD

1.1. Sprendimai, veikimas arba neveikimas, susiję su konkrečia veikla, patenkančia į ES aplinkos apsaugos teisės aktų taikymo sritį, tačiau nepatenkančia į PAV direktyvos ir PITD (PAV – poveikio aplinkai vertinimas, PITD – Pramoninių išmetamųjų teršalų direktyva) taikymo sritį[1]

1) Kokios yra taikytinos nacionalinės teisės aktų nuostatos dėl fizinių asmenų ir NVO teisės pareikšti ieškinį, kai jie pageidauja a) administracinės peržiūros ir b) pareikšti nacionaliniame teisme teisinį prieštaravimą dėl procedūrų, pagal kurias priimamas sprendimas, imamasi arba nesiimama veiksmų, taip pat dėl to sprendimo turinio (visų pirma, kokios yra sąlygos, kurias reikia įvykdyti, ir kokie yra prieštaravimo pateikimo terminai)? Kiek veiksminga yra teisė kreiptis į nacionalinius teismus, atsižvelgiant į ESTT praktiką ir susijusių nacionalinių teismų praktiką?

Visi administraciniai sprendimai aplinkosaugos srityje gali būti skundžiami administraciniam teismams pagal Administracinių bylų teisenos įstatyme nustatytas bendrąsias taisykles (kiekvienas suinteresuotas asmuo turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo / jos teisė arba įstatymų saugomas interesas; skundas paduodamas per vieną mėnesį nuo skundžiamo teisės akto paskelbimo arba individualaus teisės akto ar pranešimo apie veiksmą (atsakymą atlikti veiksmus) įteikimo suinteresuotai šaliai dienos). Specialios nuostatos tam tikrose srityse gali numatyti specialias taisykles.

Administracinio proceso teisėje nėra įtvirtinta bendra administracinės peržiūros taisyklė. Tačiau keliuose specialiuose teisės aktuose (pvz., Teritorijų planavimo įstatyme, Visuomenės informavimo ir dalyvavimo rengiant planus ir programas, skirtas aplinkos oro ir vandens apsaugai bei atliekų tvarkymui, tvarkos apraše) administracinė peržiūra numatyta kaip sąlyga kreiptis į teismą.

Pagal Aplinkos apsaugos įstatymo 7 (8) straipsnį, visuomenei suteikiama daug galimybių ginčyti sprendimus aplinkos apsaugos srityje.

Atsižvelgiant į nacionalinę teismų praktiką, galimybė kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais gali būti laikoma veiksminga.

2) Kokia yra administracinės peržiūros (jei taikoma) ir teisminės peržiūros (jei taikoma) apimtis? Ar į ją patenka ir procesinis, ir materialinis teisėtumas?

Viešojo administravimo institucija ir teismas gali tikrinti administracinių sprendimų procesinį ir materialinį teisėtumą.

3) Ar taikomas reikalavimas prieš kreipiantis į teismą išnaudoti visas administracinės peržiūros procedūrų galimybes ir tik tada prašyti atlikti teisminę peržiūrą?

Administracinė peržiūra paprastai nėra privaloma. Tik įstatymų nustatytais atvejais prieš kreipiantis į teismą būtina pasinaudoti administracinės peržiūros procedūra. Didžiausia tokių sprendimų dalis yra sprendimai dėl teritorijų planavimo dokumentų.

4) Ar siekiant įgyti teisę pareikšti ieškinį nacionaliniuose teismuose būtina dalyvauti administracinės procedūros viešų konsultacijų etape – teikti pastabas, dalyvauti svarstymuose ir kt.?

Paprastai dalyvavimas administracinės procedūros viešųjų konsultacijų etape nėra privalomas. Tik įstatymų nustatytais atvejais dalyvavimas viešojoje konsultacijoje yra būtina sąlyga inicijuoti teisminį procesą. Didžiausia tokių sprendimų dalis yra sprendimai dėl teritorijų planavimo dokumentų.

5) Ar yra tam tikri pagrindai ir (arba) argumentai, kurie nevertinami teisminės peržiūros etape?

Pagal ABTĮ 3 straipsnį, administracinis teismas sprendžia viešojo administravimo srities ginčus. Teismas nevertina ginčijamo teisės akto ir veiksmų (neveikimo) politinio ar ekonominio tikslingumo požiūriu, o tik nustato, ar konkrečiu atveju nebuvo pažeistas įstatymas ar kitas teisės aktas, ar viešojo administravimo subjektas neviršijo kompetencijos, taip pat ar teisės aktas arba veiksmas (neveikimas) neprieštarauja tikslams ir uždaviniams, dėl kurių institucija buvo įsteigta ir gavo įgaliojimus. Skunde pateikti argumentai administracinio teismo nesaisto. Teismui nustatyta pareiga „aktyviai“ dalyvauti procese. Jis gali peržiūrėti visus ginčijamo sprendimo aspektus.

6) Kaip nacionalinės jurisdikcijos srityje taikomi sąžiningumo ir nešališkumo principai?

Pagal ABTĮ, kiekviena šalis turi vienodas procesines teises. Teismas turi išaiškinti proceso dalyviams jų procesines teises ir pareigas, įspėti dėl procesinių veiksmų atlikimo arba neatlikimo pasekmių ir padėti šiems asmenims įgyvendinti jų procesines teises (ABTĮ 12 straipsnis). Administraciniai teismai yra įpareigoti duoti šalims nurodymus, siekiant užtikrinti, kad visos šalys turėtų vienodas galimybes pateikti savo argumentus ir įrodymus.

7) Kaip nacionalinės teisės aktuose taikoma sąvoka „laiku“?

Yra keletas kategorijų bylų, kurios turi būti išspręstos per specialiuose įstatymuose nustatytus terminus (pvz., bylos dėl atsisakymo išduoti leidimus gyventi ir dirbti Lietuvoje arba tokių leidimų panaikinimo, atsisakymo suteikti prieglobstį ar jo panaikinimo; bylos dėl valstybės ar savivaldybės tarnautojo atleidimo).

Aplinkos apsaugos bylos nepriskiriamos skubiai nagrinėtinoms byloms.

Administracinių bylų teisenos įstatymas nustato terminus teismui ir šalims. Pvz., gavus teisme skundą (prašymą, pareiškimą), administracinio teismo pirmininkas ar teisėjas jo priėmimo klausimą išsprendžia ne vėliau kaip per 7 darbo dienas (ABTĮ 33 (1) straipsnis); pasirodymas nagrinėti administracinę bylą teisme paprastai turi būti baigtas ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo skundo (prašymo, pareiškimo) priėmimo dienos (ABTĮ 64 (2) straipsnis); prašymą dėl reikalavimo užtikrinimo teisėjas arba teismas išnagrinėja ne vėliau kaip per tris darbo dienas po jo gavimo, atsakovui ir kitiems proceso dalyviams apie tai nepranešama (ABTĮ 70 (4) straipsnis); teismas, išnagrinėjęs bylą, gali atidėti teismo sprendimo priėmimą ir paskelbimą ne ilgiau kaip dvidešimčiai darbo dienų, o išnagrinėjęs bylą dėl norminio administracinio akto teisėtumo, – ne ilgiau kaip vienam mėnesiui (ABTĮ 84 (5) straipsnis); pareiškėjas turi teisę tikslinti, pakeisti skundo (prašymo, pareiškimo) pagrindą ar dalyką per keturiolika kalendorinių dienų nuo proceso šalių atsiliepimų gavimo dienos (ABTĮ 50 (3) straipsnis); atsakovas per nurodytą terminą, paprastai ne trumpesnę kaip keturiolika kalendorinių dienų nuo skundo (prašymo, pareiškimo) nuorašo (skaitmeninės kopijos) gavimo dienos, turi pateikti teismui atsiliepimą (ABTĮ 67 (1) straipsnis).

Teritorijų planavimo įstatyme ir kituose jį įgyvendinančiuose teisės aktuose nustatomi konkretaus plano organizatoriaus, institucijų ir visuomenės, dalyvaujančių planavimo procedūroje, veiksmų atlikimo terminai.

8) Ar yra numatytas teismo nustatomas įpareigojimas nepažeisti ieškovo teisių ar sustabdyti veiksmus, pažeidžiančius tas teises? Jei taip, kokius procesinius reikalavimus reikia įvykdyti, kad to būtų galima prašyti? Ar be bendrųjų nacionalinių nuostatų kiekvienai sričiai taikomos specialios taisyklės?

Reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymas galimas visose administracinėse bylose. Reikalavimas gali būti užtikrinamas bet kurioje proceso stadijoje, jeigu proceso dalyvis tikėtinau pagrindžia reikalavimo pagrįstumą ir nesiėmus užtikrinimo priemonių gali būti padaryta neatitaisoma arba sunkiai atitaisoma didelė žala. Teismas arba teisėjas proceso dalyvių motyvuotu prašymu arba savo iniciatyva gali imtis priemonių reikalavimui užtikrinti. Reikalavimo užtikrinimo priemonės gali būti taikomos ir tais atvejais, kai būtina laikinai sureguliuoti padėtį, susijusią su ginčytiniais teisiniais santykiais (ABTĮ 70 straipsnis).

9) Kokios yra taisyklės, susijusios su išlaidomis teikiant prieštaravimą dėl teisės kreiptis į teismą šiose srityse? Kokios galimos bylos pralaimėjimo teisme pasekmės? Kokios yra apsaugos priemonės, kuriomis užtikrinama, kad išlaidos nebūtų pernelyg didelės, ir ar jos apima aiškias teisės aktų nuostatas, pagal kurias reikalaujama, kad išlaidos nebūtų pernelyg didelės?

Taikomos bendrosios Administracinių bylų teisenos įstatymo taisyklės. Jei asmuo pateikia skundą administraciniam teismui, jis turi sumokėti žyminį mokestį. Yra taikomos išimties, pavyzdžiui, bylose dėl skundų, kuriais siekiama ginti valstybės ar viešąjį interesą, bylose dėl turtinės ir neturtinės žalos, padarytos neteisėtais veiksmais ar neveikimu viešojo administravimo srityje, atlyginimo. Kitos su bylinėjimusi susijusios išlaidos: sumos, išmokėtos liudytojams, vertėjams, specialistams, ekspertams ir ekspertų organizacijoms; išlaidos advokato ar advokato padėjėjo teisinėms paslaugoms apmokėti; kitos būtinos ir pagrįstos išlaidos.

Teikdamas skundą pirmosios instancijos administraciniam teismui, pareiškėjas turi sumokėti 30 EUR žyminį mokestį (elektroninėse bylose mokama 75 procentai mokėtinos žyminio mokesčio sumos). Teikiant apeliacinį skundą dėl pirmosios instancijos teismo sprendimo, žyminis mokestis yra 15 EUR.

Žyminis mokestis yra vienodo dydžio visų kategorijų administracinėse bylose. Administracinis teismas, atsižvelgdamas į turtinę fizinio asmens ar fizinį asmenų grupės padėtį, gali visiškai ar iš dalies atleisti juos nuo žyminio mokesčio mokėjimo (ABTĮ 37 straipsnis).

Proceso šalis, kurios naudai priimtas sprendimas, turi teisę gauti iš kitos proceso šalies savo išlaidų atlyginimą (ABTĮ 40 (1) straipsnis).

Yra Teisingumo ministro ir Lietuvos advokatūros advokatų tarybos pirmininko patvirtintos rekomendacijos (Teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymas Nr. 1R-85). Rekomenduojami maksimalūs išlaidų atlyginimo dydžiai apskaičiuojami naudojant koeficientus, kurie yra susieti su Vyriausybės patvirtinta minimalia mėnesio alga. Valstybės garantuojamą teisinę pagalbą teikiančių advokatų išlaidų apskaičiavimą reglamentuoja Teisingumo ministro 2020 m. spalio 16 d. įsakymas Nr. 1R-332.

Nėra aiškaus įstatyme įtvirtinto reikalavimo, kad išlaidos neturėtų būti pernelyg didelės.

1.2. Sprendimai, veikimas arba neveikimas, susiję su administracinėmis procedūromis, taikytinomis laikantis Strateginio poveikio aplinkai vertinimo (SPAV) direktyvos 2001/42/EB[2] įgyvendinimo nacionalinės teisės aktu

1) Kokios yra taikytinos nacionalinės teisės aktų nuostatos dėl fizinių asmenų ir NVO teisės pareikšti ieškinį, kai jie pageidauja a) administracinės peržiūros ir b) pareikšti nacionaliniame teisme teisinį prieštaravimą dėl procedūrų, pagal kurias priimamas sprendimas, imamasi arba nesiimama veiksmų (visų pirma,

kokios yra sąlygos, kurias reikia įvykdyti, ir kokie yra prieštaravimo pateikimo terminai)? Kiek veiksminga yra teisė kreiptis į nacionalinius teismus, atsižvelgiant į ESTT jurisprudenciją ir visą susijusią nacionalinių teismų praktiką?

Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo (SPAV) procedūra reglamentuota Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 18 d. nutarime Nr. 967 „Dėl Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (SPAV nutarimas).

SPAV nutarimo 44 punkte įtvirtinta bendra nuostata, kad ginčai dėl planų ir programų vertinimo ir tvirtinimo nagrinėjami teisės aktų nustatyta tvarka. Nėra įtvirtinta specialių taisyklių dėl fizinių asmenų ir nevyriausybinių organizacijų teisės kreiptis į teismą. Taikomos Administracinių bylų teisenos įstatyme nustatytos bendros taisyklės dėl teisės kreiptis į teismą (pvz., vieno mėnesio terminas, pažeistų teisių ir įstatymų saugomų interesų gynība). Specialios taisyklės, reglamentuojančios teisę kreiptis į teismą, yra įtvirtintos specialiuose teisės aktuose, pvz., Teritorijų planavimo įstatyme.

Pagal SPAV nutarimo 6 punktą, SPAV privaloma atlikti tais atvejais, kai:

rengiamas planas ar programa, skirti pramonės, energetikos, transporto, telekomunikacijų, turizmo, žemės ūkio, miškų ūkio, žuvininkystės, vandens ūkio plėtrai, atliekų tvarkymui, specialiojo teritorijų planavimo dokumentas, detalusis planas ar žemės valdos projektas, kuris nustato ūkinės veiklos, įrašytos į PAV įstatymo 1 ar 2 priedus, vystymo pagrindus ir kuris rengiamas didesiam nei 10 kv. kilometrų plotui; rengiamas ar keičiamas bendrasis planas;

plano ar programos įgyvendinimas susijęs su „Natura 2000“ teritorijomis ar „Natura 2000“ teritorijų artima aplinka ir Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos nustato, kad tokio plano ar programos įgyvendinimas (atskirai ar kartu su kitais planais ir programomis) gali turėti reikšmingų pasekmių „Natura 2000“ teritorijoms;

per atranką nusprendžiama, kad privaloma įvertinti planą ar programą.

Asmenų ir nevyriausybinių organizacijų dalyvavimą priimant sprendimus teritorijų planavimo procedūroje reglamentuoja Teritorijų planavimo įstatymas ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. rugsėjo 18 d. nutarimas Nr. 1079 „Dėl Visuomenės informavimo, konsultavimo ir dalyvavimo priimant sprendimus dėl teritorijų planavimo nuostatų patvirtinimo“. Yra įtvirtintos specialios teisės kreiptis į teismą taisyklės:

Pagal Teritorijų planavimo įstatymo 49 (4) straipsnį, suinteresuotos visuomenės atstovai, kiti suinteresuoti fiziniai ir juridiniai asmenys turi teisę kreiptis į teismą dėl priimto administracinio sprendimo dėl teritorijų planavimo dokumento patvirtinimo panaikinimo tik tuo atveju, jeigu jie:

dalyvavo teritorijų planavimo viešinio procedūrose ir teikė skundus ar pranešimus dėl viešojo administravimo subjektų priimtų su teritorijų planavimu susijusių sprendimų ar dėl šių subjektų neveikimo teritorijų planavimo valstybinę priežiūrą atliekančioms institucijoms iki skundžiamo administracinio sprendimo dėl teritorijų planavimo dokumento patvirtinimo priėmimo, jeigu viešinio procedūrų metu žinojo ar objektyviai galėjo numatyti apie savo galimai pažeidžiamas teises;

dėl priežasčių, kurias teismas pripažino svarbiomis, negalėjo dalyvauti teritorijų planavimo viešinio procedūrose ir teikti skundus ar pranešimus dėl viešojo administravimo subjektų priimtų su teritorijų planavimu susijusių sprendimų ar dėl šių subjektų neveikimo teritorijų planavimo valstybinę priežiūrą atliekančioms institucijoms iki skundžiamo administracinio sprendimo dėl teritorijų planavimo dokumento patvirtinimo.

Pagal Teritorijų planavimo įstatymo 49 (6) straipsnį, visuomenės (viešajai) interesą ginantiems subjektams senaties terminas pareikšti reikalavimus dėl patvirtintų teritorijų planavimo dokumentų, jų sprendinių ar juos patvirtinančių administracinių aktų ginčijimo yra 20 darbo dienų nuo statybą leidžiančio dokumento išdavimo dienos pagal siekiamą ginčyti teritorijų planavimo dokumentą, tačiau ne vėliau kaip 2 metai nuo patvirtinto teritorijų planavimo dokumento įsigaliojimo. Šioje dalyje numatytas 2 metų senaties terminas yra naikinamasis.

Skiriasi teisė kreiptis į teismą reglamentuojančios taisyklės ginčijant individualius ir norminius administracinius aktus (planai ir programos priskiriami vienai iš šių kategorijų).

Pagal ABTĮ 112 (1) straipsnį, kreiptis į administracinį teismą prašydami ištirti, ar norminis administracinis aktas (ar jo dalis) atitinka įstatymą ar Vyriausybės norminį teisės aktą, turi teisę Seimo nariai, Seimo kontrolieriai, vaiko teisių apsaugos kontrolierius, lygių galimybių kontrolierius, Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės pareigūnai, bendrosios kompetencijos ir specializuoti teismai, prokurorai ir profesinės savivaldos asociacijos, įsteigtos pagal įstatymą vykdyti viešąsias funkcijas.

Kiti asmenys turi teisę prašyti administracinio teismo pradėti tyrimą, ar norminis administracinis aktas (ar jo dalis) atitinka įstatymą ar Vyriausybės norminį teisės aktą, kai tame teisme yra nagrinėjama konkreti byla dėl jų teisių pažeidimo (ABTĮ 113 (1) straipsnis). Suinteresuota visuomenė neturi teisės kreiptis į teismą dėl administracinio norminio akto teisėtumo ištyrimo (dėl sprendimo dėl bendrojo plano arba specialiojo teritorijų planavimo dokumento patvirtinimo).

2) Kokia yra administracinės peržiūros (jei taikoma) ir teisminės peržiūros (jei taikoma) apimtys? Ar į ją patenka procesinis ir materialinis teisėtumas?

Administraciniai teismai tikrina visų administracinių sprendimų procesinį ir materialinį teisėtumą. Teismai nagrinėja medžiagą, technines išvadas ir skaičiavimus, kai jie laikomi sprendimo dalimi. Teismas yra įpareigotas „aktyviai“ dalyvauti procese prašydamas įrodymų, kviesdamas liudytojus, ekspertus ir kt. Teismas turi neribotą sprendimo peržiūros teisę. Jis gali peržiūrėti visus ginčijamo sprendimo aspektus. SPAV nutarimo 1 priede nustatyti planų ir programų įgyvendinimo pasekmių aplinkai reikšmingumo nustatymo kriterijai. Šie kriterijai ir visa informacija gali būti patikrinama teisme.

3) Ar taikomas reikalavimas prieš kreipiantis į teismą išnaudoti visas administracinės peržiūros procedūrų galimybes ir tik tada prašyti atlikti teisminę peržiūrą?

Pagal ABTĮ 33 (2) straipsnį, teismas nutartimi atsisako priimti skundą, jeigu pareiškėjas nesilaikė tai bylų kategorijai įstatymų nustatytos bylos išankstinio nagrinėjimo ne per teismą tvarkos. Nėra bendros taisyklės visiems planams ir programoms.

Suinteresuota visuomenė, turinti įrodymų ar teisinį pagrindą manyti, kad buvo pažeistas visuomenės (viešasis) interesas, nurodytas Teritorijų planavimo įstatymo 8 (1) straipsnyje, turi teisę ginti visuomenės (viešajai) interesą teritorijų planavime ir kreiptis į instituciją, ginančią visuomenės (viešajai) interesą srityje, kurioje buvo padarytas visuomenės (viešojo) intereso pažeidimas, arba į prokurorą su prašymu, kad būtų ištirti galimi visuomenės (viešojo) intereso pažeidimų atvejai (Teritorijų planavimo įstatymo 49 (5) straipsnis). Taigi ginti viešajai interesą teritorijų planavimo srityje galima kreipiantis į viešajai interesą ginančią instituciją ar prokurorą.

4) Ar siekiant įgyti teisę pareikšti ieškinį nacionaliniuose teismuose būtina dalyvauti administracinės procedūros viešų konsultacijų etape – teikti pastabas, dalyvauti svarstymuose ir kt.?

Teritorijų planavimo dokumentų rengimo procese suinteresuotos visuomenės atstovai, kiti suinteresuoti fiziniai ir juridiniai asmenys turi teisę kreiptis į teismą dėl priimto administracinio sprendimo dėl teritorijų planavimo dokumento patvirtinimo panaikinimo tik tuo atveju, jeigu jie dalyvavo teritorijų planavimo viešinio procedūrose ir teikė skundus ar pranešimus dėl viešojo administravimo subjektų priimtų su teritorijų planavimu susijusių sprendimų ar dėl šių subjektų neveikimo teritorijų planavimo valstybinę priežiūrą atliekančioms institucijoms iki skundžiamo administracinio sprendimo dėl teritorijų planavimo dokumento patvirtinimo priėmimo, jeigu viešinio procedūrų metu žinojo ar objektyviai galėjo numatyti apie savo galimai pažeidžiamas teises (Teritorijų planavimo įstatymo 49 (4) straipsnis).

Pagal Teritorijų planavimo įstatymo 37 straipsnį, pasiūlymai dėl teritorijų planavimo dokumentų planavimo organizatoriui turi būti pateikiami raštu. Planavimo organizatoriaus atsakymas per 10 darbo dienų nuo atsakymo gavimo dienos gali būti apskųstas atitinkamai teritorijų planavimo valstybinę priežiūrą atliekančiai institucijai.

5) Ar yra numatytas teismo nustatomas įpareigojimas nepažeisti ieškovo teisių ar sustabdyti veiksmus, pažeidžiančius tas teises? Jei taip, kokius procesinius reikalavimus reikia įvykdyti, kad to būtų galima prašyti? Ar be bendrųjų nacionalinių nuostatų kiekvienai sričiai taikomos specialios taisyklės?

Reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymas galimas visose administracinėse bylose. Reikalavimas gali būti užtikrinamas bet kurioje proceso stadijoje, jeigu proceso dalyvis tikėtina pagrindžia reikalavimo pagrįstumą ir nesiėmus užtikrinimo priemonių gali būti padaryta neatitaisoma arba sunkiai atitaisoma didelė žala. Teismas arba teisėjas proceso dalyvių motyvuotu prašymu arba savo iniciatyva gali imtis priemonių reikalavimui užtikrinti. Reikalavimo užtikrinimo priemonės gali būti taikomos ir tais atvejais, kai būtina laikinai sureguliuoti padėtį, susijusią su ginčytiniais teisiniais santykiais (ABTĮ 70 straipsnis). Teritorijų planavimo įstatymo 23 straipsnyje nustatytas specialus reguliavimas dėl valstybei svarbių projekto teritorijų planavimo dokumentų. Ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo planavimo organizatoriaus atsiliepimo į skundą pateikimo dienos teismas nutartimi išsprendžia klausimą, ar dėl paduoto skundo reikia stabdyti tolesnę valstybei svarbaus projekto teritorijų planavimo dokumento rengimo, derinimo ir tvirtinimo procedūrą (Teritorijų planavimo įstatymo 23 (5) straipsnis).

6) Kokios yra taisyklės, susijusios su išlaidomis teikiant prieštaravimą dėl teisės kreiptis į teismą šiose srityse? Kokios galimos bylos pralaimėjimo teisme pasekmės? Kokios yra apsaugos priemonės, kuriomis užtikrinama, kad išlaidos nebūtų pernelyg didelės, ir ar jos apima aiškias teisės aktų nuostatas, pagal kurias reikalaujama, kad išlaidos nebūtų pernelyg didelės?

Taikomos bendrosios Administracinių bylų teisenos įstatymo taisyklės. Jei asmuo pateikia skundą administraciniam teismui, jis turi sumokėti žyminį mokestį. Yra taikomos išimtys, pavyzdžiui, bylose dėl skundų, kuriais siekiama ginti valstybės ar viešąjį interesą, bylose dėl turčinės ir neturčinės žalos, padarytos neteisėtais veiksmais ar neveikimu viešojo administravimo srityje, atlyginimo. Kitos su bylinėjimusi susijusios išlaidos: sumos, išmokėtos liudytojams, vertėjams, specialistams, ekspertams ir ekspertų organizacijoms; išlaidos advokato ar advokato padėjėjo teisinėms paslaugoms apmokėti; kitos būtinos ir pagrįstos išlaidos.

Teikdamas skundą pirmosios instancijos administraciniam teismui, pareiškėjas turi sumokėti 30 EUR žyminį mokestį (elektroninėse bylose mokama 75 procentai mokėtinos žyminio mokesčio sumos). Teikiant apeliacinį skundą dėl pirmosios instancijos teismo sprendimo, žyminis mokestis yra 15 EUR.

Žyminis mokestis yra vienodo dydžio visų kategorijų administracinėse bylose. Administracinis teismas, atsižvelgdamas į turčinę fizinio asmens ar fizinių asmenų grupės padėtį, gali visiškai ar iš dalies atleisti juos nuo žyminio mokesčio mokėjimo (ABTĮ 37 straipsnis).

Proceso šalis, kurios naudai priimtas sprendimas, turi teisę gauti iš kitos proceso šalies savo išlaidų atlyginimą (ABTĮ 40 (1) straipsnis).

Yra Teisingumo ministro ir Lietuvos advokatūros advokatų tarybos pirmininko patvirtintos rekomendacijos (Teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymas Nr. 1R-85). Rekomenduojami maksimalūs išlaidų atlyginimo dydžiai apskaičiuojami naudojant koeficientus, kurie yra susieti su Vyriausybės patvirtinta minimalia mėnesio alga. Valstybės garantuojamą teisinę pagalbą teikiančių advokatų išlaidų apskaičiavimą reglamentuoja Teisingumo ministro 2020 m. spalio 16 d. įsakymas Nr. 1R-332.

Nėra aiškaus įstatyme įtvirtinto reikalavimo, kad išlaidos neturėtų būti pernelyg didelės.

1.3. Sprendimai, veikimas arba neveikimas, susiję su administracinėmis procedūromis, taikytomis laikantis Orhuso konvencijos 7 straipsnyje nustatytų visuomenės dalyvavimo reikalavimų, susijusių su planais ir programomis, kuriems netaikytos Strateginio poveikio aplinkai vertinimo (SPAV) direktyvoje 2001/42/EB[3] nustatytos procedūros

1) Kokios yra taikytinos nacionalinės teisės aktų nuostatos dėl fizinių asmenų ir NVO teisės pareikšti ieškinį, kai jie pageidauja a) administracinės peržiūros ir b) pareikšti nacionaliniame teisme teisinį prieštaravimą dėl procedūrų, pagal kurias priimamas sprendimas, imamasi arba nesimama veiksmų (visų pirma, kokios yra sąlygos, kurias reikia įvykdyti, ir kokie yra prieštaravimo pateikimo terminai)? Kiek veiksminga yra teisė kreiptis į nacionalinius teismus, atsižvelgiant į ESTT praktiką ir susijusių nacionalinių teismų praktiką?

Suinteresuotos visuomenės atstovai ir kiti fiziniai bei juridiniai asmenys gali būti aktyviai įtraukti į teritorijų planavimo viešinimo procedūras. Šios procedūros turi būti užtikrintos visiems teritorijų planavimo dokumentams, kuriems netaikomas SPAV nutarimas, bet kuriems taikomas Teritorijų planavimo įstatymas. Asmenų ir nevyriausybinių organizacijų dalyvavimą priimant sprendimus teritorijų planavimo procedūroje reglamentuoja Teritorijų planavimo įstatymas ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. rugsėjo 18 d. nutarimas Nr. 1079 „Dėl Visuomenės informavimo, konsultavimo ir dalyvavimo priimant sprendimus dėl teritorijų planavimo nuostatų patvirtinimo“.

Yra įtvirtintos specialios teisės kreiptis į teismą taisyklės.

Pagal Teritorijų planavimo įstatymo 49 (4) straipsnį, suinteresuotos visuomenės atstovai, kiti suinteresuoti fiziniai ir juridiniai asmenys turi teisę kreiptis į teismą dėl priimto administracinio sprendimo dėl teritorijų planavimo dokumento patvirtinimo panaikinimo tik tuo atveju, jeigu jie:

dalyvavo teritorijų planavimo viešinimo procedūrose ir teikė skundus ar pranešimus dėl viešojo administravimo subjektų priimtų su teritorijų planavimu susijusių sprendimų ar dėl šių subjektų neveikimo teritorijų planavimo valstybinę priežiūrą atliekančioms institucijoms iki skundžiamo administracinio sprendimo dėl teritorijų planavimo dokumento patvirtinimo priėmimo, jeigu viešinimo procedūrų metu žinojo ar objektyviai galėjo numatyti apie savo galimai pažeidžiamas teises;

dėl priežasčių, kurias teismas pripažino svarbiomis, negalėjo dalyvauti teritorijų planavimo viešinimo procedūrose ir teikti skundus ar pranešimus dėl viešojo administravimo subjektų priimtų su teritorijų planavimu susijusių sprendimų ar dėl šių subjektų neveikimo teritorijų planavimo valstybinę priežiūrą atliekančioms institucijoms iki skundžiamo administracinio sprendimo dėl teritorijų planavimo dokumento patvirtinimo.

Pagal Teritorijų planavimo įstatymo 49 (6) straipsnį, visuomenės (viešąjį) interesą ginantiems subjektams senaties terminas pareikšti reikalavimus dėl patvirtintų teritorijų planavimo dokumentų, jų sprendinių ar juos patvirtinančių administracinių aktų ginčijimo yra 20 darbo dienų nuo statybą leidžiančio dokumento išdavimo dienos pagal siekiamą ginčyti teritorijų planavimo dokumentą, tačiau ne vėliau kaip 2 metai nuo patvirtinto teritorijų planavimo dokumento įsigaliojimo. Šioje dalyje numatytas 2 metų senaties terminas yra naikinamas.

Skiriasi teisė kreiptis į teismą reglamentuojančios taisyklės ginčijant individualius ir norminius administracinius aktus (planai ir programos priskiriami vienai iš šių kategorijų).

Pagal ABTĮ 112 (1) straipsnį, kreiptis į administracinį teismą prašydami iširti, ar norminis administracinis aktas (ar jo dalis) atitinka įstatymą ar Vyriausybės norminį teisės aktą, turi teisę Seimo nariai, Seimo kontrolieriai, vaiko teisių apsaugos kontrolierius, lygių galimybių kontrolierius, Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės pareigūnai, bendrosios kompetencijos ir specializuoti teismai, prokurorai ir profesinės savivaldos asociacijos, įsteigtos pagal įstatymą vykdyti viešąsias funkcijas.

Kiti asmenys turi teisę prašyti administracinio teismo pradėti tyrimą, ar norminis administracinis aktas (ar jo dalis) atitinka įstatymą ar Vyriausybės norminį teisės aktą, kai tame teisme yra nagrinėjama konkreti byla dėl jų teisių pažeidimo (ABTĮ 113 (1) straipsnis). Suinteresuota visuomenė neturi teisės kreiptis į teismą dėl administracinio norminio akto teisėtumo ištyrimo (dėl sprendimo dėl bendrojo plano arba specialiojo teritorijų planavimo dokumento patvirtinimo).

Yra ir kitų planų ir programų, kurie nėra teritorijų planavimo dokumentai, pvz., žemės valdos projektai (žemės reformos žemėtvarkos projektai; žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektai; žemės paėmimo visuomenės poreikiams projektai; žemės konsolidacijos projektai (Žemės įstatymo 37 straipsnis); apsaugos zonų planai ir kt.

Pagal Žemės įstatymo 44 straipsnį, ginčai dėl valstybės ir savivaldybių institucijų priimtų sprendimų žemės tvarkymo klausimais nagrinėjami Administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka. Žemės savininkas ar kitas naudotojas gali kreiptis į instituciją, kuri patvirtino žemėtvarkos planavimo dokumentą, dėl žalos, atsiradusios dėl valstybės ar savivaldybės institucijų veiksmų rengiant arba įgyvendinant žemėtvarkos planavimo dokumentą, atlyginimo arba kreiptis į teismą dėl žalos atlyginimo.

Žemėtvarkos planavimo dokumentų rengėjai įstatymų ir (ar) sutartyje dėl žemėtvarkos planavimo dokumentų rengimo ir įgyvendinimo nustatyta tvarka privalo atlyginti žemės savininkui ar kitam naudotojui žalą, atsiradusią dėl jų neteisėtų veiksmų rengiant arba įgyvendinant žemėtvarkos planavimo dokumentą. Žalą, atsiradusią dėl valstybės institucijų veiksmų rengiant ar įgyvendinant žemėtvarkos planavimo dokumentus, atlygina valstybė. Žalą, atsiradusią dėl savivaldybės institucijų veiksmų rengiant ar įgyvendinant žemėtvarkos planavimo dokumentus, atlygina savivaldybė. Į instituciją, priėmusią sprendimą patvirtinti žemėtvarkos planavimo dokumentą, asmuo turi kreiptis ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo tos dienos, kurią šis asmuo sužinojo apie žalos atsiradimą. Ginčai dėl žalos dydžio ir atlyginimo įstatymų nustatyta tvarka sprendžiami teisme.

Yra keletas specialių teisės aktų, reglamentuojančių visuomenės dalyvavimą. Pvz., pagal Žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektų rengimo taisyklių, patvirtintų Žemės ūkio ministro ir Aplinkos ministro 2004 m. spalio 4 d. įsakymu Nr. 3D-452/D1-513, 58-61 punktus, pasiūlymus dėl žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projekto visuomenės atstovai teikia raštu projekto organizatoriui. Asmenys gautą organizatoriaus atsakymą per 10 darbo dienų gali skųsti Nacionalinei žemės tarnybai. Nacionalinės žemės tarnybos sprendimas gali būti skundžiamas teismui.

Atsižvelgiant į nacionalinę teismų praktiką, galimybė kreiptis į nacionalinius teismus gali būti laikoma veiksminga.

2) Kokia yra administracinės peržiūros (jei taikoma) ir teisminės peržiūros (jei taikoma) apimtis? Ar į ją patenka ir procesinis, ir materialinis teisėtumas?

Administraciniai teismai tikrina visų administracinių sprendimų procesinį ir materialinį teisėtumą. Teismai nagrinėja medžiagą, technines išvadas ir skaičiavimus, kai jie laikomi sprendimo dalimi. Teismas yra įpareigotas „aktyviai“ dalyvauti procese prašydamas įrodymų, kviesdamas liudytojus, ekspertus ir kt. Teismas turi neribotą sprendimo peržiūros teisę. Jis gali peržiūrėti visus ginčijamo sprendimo aspektus.

3) Ar taikomas reikalavimas prieš kreipiantis į teismą išnaudoti visas administracinės peržiūros procedūrų galimybes ir tik tada prašyti atlikti teisminę peržiūrą?

Pagal ABTĮ 33 (2) straipsnį, teismas nutartimi atsisako priimti skundą, jeigu pareiškėjas nesilaikė tai bylų kategorijai įstatymų nustatytos bylos išankstinio nagrinėjimo ne per teismą tvarkos. Nėra bendros taisyklės visiems planams ir programoms.

Suinteresuota visuomenė, turinti įrodymų ar teisinį pagrindą manyti, kad buvo pažeistas visuomenės (viešasis) interesas, nurodytas Teritorijų planavimo įstatymo 8 (1) straipsnyje, turi teisę ginti visuomenės (viešąjį) interesą teritorijų planavime ir kreiptis į instituciją, ginančią visuomenės (viešąjį) interesą srityje, kurioje buvo padarytas visuomenės (viešojo) intereso pažeidimas, arba į prokurorą su prašymu, kad būtų ištirti galimi visuomenės (viešojo) intereso pažeidimų atvejai (Teritorijų planavimo įstatymo 49 (5) straipsnis). Taigi ginti viešąjį interesą teritorijų planavimo srityje galima kreipiantis į viešąjį interesą ginančią instituciją ar prokurorą.

4) Ar siekiant įgyti teisę pareikšti ieškinį nacionaliniuose teismuose būtina dalyvauti administracinės procedūros viešų konsultacijų etape – teikti pastabas, dalyvauti svarstymuose ir kt.?

Teritorijų planavimo dokumentų rengimo procese suinteresuotos visuomenės atstovai, kiti suinteresuoti fiziniai ir juridiniai asmenys turi teisę kreiptis į teismą dėl priimto administracinio sprendimo dėl teritorijų planavimo dokumento patvirtinimo panaikinimo tik tuo atveju, jeigu jie dalyvavo teritorijų planavimo viešinimo procedūrose ir teikė skundus ar pranešimus dėl viešojo administravimo subjektų priimtų su teritorijų planavimu susijusių sprendimų ar dėl šių subjektų neveikimo teritorijų planavimo valstybinę priežiūrą atliekančioms institucijoms iki skundžiamo administracinio sprendimo dėl teritorijų planavimo dokumento patvirtinimo priėmimo, jeigu viešinimo procedūrų metu žinojo ar objektyviai galėjo numatyti apie savo galimai pažeidžiamas teises (Teritorijų planavimo įstatymo 49 (4) straipsnis).

Keliuose specialiuose teisės aktuose administracinė peržiūra reikalavimas numatytas kaip sąlyga kreiptis į teismą. Pvz., pasiūlymus dėl žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projekto visuomenės atstovai teikia raštu projekto organizatoriui. Asmenys gautą organizatoriaus atsakymą per 10 darbo dienų gali skųsti Nacionalinei žemės tarnybai. Nacionalinės žemės tarnybos sprendimas gali būti skundžiamas teismui. Pagal Teritorijų planavimo įstatymo 37 straipsnį, pasiūlymai dėl teritorijų planavimo dokumentų planavimo organizatoriui turi būti pateikiami raštu. Planavimo organizatoriaus atsakymas per 10 darbo dienų nuo atsakymo gavimo dienos gali būti apskųstas atitinkamai teritorijų planavimo valstybinę priežiūrą atliekančiai institucijai.

5) Ar yra numatytas teismo nustatomas įpareigojimas nepažeisti ieškovo teisių ar sustabdyti veiksmus, pažeidžiančius tas teises? Jei taip, kokius procesinius reikalavimus reikia įvykdyti, kad to būtų galima prašyti? Ar be bendrųjų nacionalinių nuostatų kiekvienai sričiai taikomos specialios taisyklės?

Reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymas galimas visose administracinėse bylose. Reikalavimas gali būti užtikrinamas bet kurioje proceso stadijoje, jeigu proceso dalyvis tikėtinaai pagrindžia reikalavimo pagrįstumą ir nesiėmus užtikrinimo priemonių gali būti padaryta neatitaisoma arba sunkiai atitaisoma didelė žala. Teismas arba teisėjas proceso dalyvių motyvuotu prašymu arba savo iniciatyva gali imtis priemonių reikalavimui užtikrinti. Reikalavimo užtikrinimo priemonės gali būti taikomos ir tais atvejais, kai būtina laikinai sureguliuoti padėtį, susijusią su ginčytiniais teisiniais santykiais (ABTĮ 70 straipsnis). Teritorijų planavimo įstatymo 23 straipsnyje nustatytas specialus reguliavimas dėl valstybei svarbių projekto teritorijų planavimo dokumentų. Ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo planavimo organizatoriaus atsiliepimo į skundą pateikimo dienos teismas nutartimi išsprendžia klausimą, ar dėl paduoto skundo reikia stabdyti tolesnę valstybei svarbaus projekto teritorijų planavimo dokumento rengimo, derinimo ir tvirtinimo procedūrą (Teritorijų planavimo įstatymo 23 (5) straipsnis).

6) Kokios yra taisyklės, susijusios su išlaidomis teikiant prieštaravimą dėl teisės kreiptis į teismą šiose srityse? Kokios galimos bylos pralaimėjimo teisme pasekmės? Kokios yra apsaugos priemonės, kuriomis užtikrinama, kad išlaidos nebūtų pernelyg didelės, ir ar jos apima aiškias teisės aktų nuostatas, pagal kurias reikalaujama, kad išlaidos nebūtų pernelyg didelės?

Taikomos bendrosios Administracinių bylų teisenos įstatymo taisyklės. Jei asmuo pateikia skundą administraciniam teismui, jis turi sumokėti žyminį mokestį. Yra taikomos išimtys, pavyzdžiui, bylose dėl skundų, kuriais siekiama ginti valstybės ar viešąjį interesą, bylose dėl turtinės ir neturtinės žalos, padarytos neteisėtais veiksmais ar neveikimu viešojo administravimo srityje, atlyginimo. Kitos su bylinėjimusi susijusios išlaidos: sumos, išmokėtos liudytojams, vertėjams, specialistams, ekspertams ir ekspertų organizacijoms; išlaidos advokato ar advokato padėjėjo teisinėms paslaugoms apmokėti; kitos būtinos ir pagrįstos išlaidos.

Teikdamas skundą pirmosios instancijos administraciniam teismui, pareiškėjas turi sumokėti 30 EUR žyminį mokestį (elektroninėse bylose mokama 75 procentai mokėtinos žyminio mokesčio sumos). Teikiant apeliacinį skundą dėl pirmosios instancijos teismo sprendimo, žyminis mokestis yra 15 EUR.

Žyminis mokestis yra vienodo dydžio visų kategorijų administracinėse bylose. Administracinis teismas, atsižvelgdamas į turtinę fizinio asmens ar fizinį asmenų grupės padėtį, gali visiškai ar iš dalies atleisti juos nuo žyminio mokesčio mokėjimo (ABTĮ 37 straipsnis).

Nėra aiškaus įstatyme įtvirtinto reikalavimo, kad išlaidos neturėtų būti pernelyg didelės.

1.4. Sprendimai, veikimas arba neveikimas, taip pat susiję su planais ir programomis, kuriuos reikia parengti pagal ES aplinkos apsaugos teisės aktus^[4]

1) Kokios yra taikytinos nacionalinės teisės aktų nuostatos dėl fizinių asmenų ir NVO teisės pareikšti ieškinį, kai jie pageidauja a) administracinės peržiūros ir b) pareikšti nacionaliniame teisme teisinį prieštaravimą dėl plano turinio (visų pirma, kokios yra sąlygos, kurias reikia įvykdyti, ir kokie yra prieštaravimo pateikimo terminai)? Kiek veiksminga yra teisė kreiptis į nacionalinius teismus, atsižvelgiant į ESTT praktiką ir susijusią nacionalinių teismų praktiką?

Planų ir programų rengimo procedūra nepriklauso nuo to, ar tokių planų ir programų rengimo pagrindas yra ES, tarptautinė ar nacionalinė teisė.

Administracinės peržiūros ar kreipimosi į teismą galimybė priklauso nuo dokumento rūšies ir jo teisinio statuso.

Skiriasi teisė kreiptis į teismą reglamentuojančios taisyklės ginčijant individualius ir norminius administracinius aktus. Pagal ABTĮ 112 (1) straipsnį, kreiptis į administracinį teismą prašydami ištirti, ar norminis administracinis aktas (ar jo dalis) atitinka įstatymą ar Vyriausybės norminį teisės aktą, turi teisę Seimo

nariai, Seimo kontrolieriai, vaiko teisių apsaugos kontrolierius, lygių galimybių kontrolierius, Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės pareigūnai, bendrosios kompetencijos ir specializuoti teismai, prokurorai ir profesinės savivaldos asociacijos, įsteigtos pagal įstatymą vykdyti viešąsias funkcijas.

Kiti asmenys turi teisę prašyti administracinio teismo pradėti tyrimą, ar norminis administracinis aktas (ar jo dalis) atitinka įstatymą ar Vyriausybės norminį teisės aktą, kai tame teisme yra nagrinėjama konkreči byla dėl jų teisių pažeidimo (ABTĮ 113 (1) straipsnis). Asmenys turi teisę prašyti norminio (norminio) administracinio akto peržiūros tik tuo atveju, jei teisme yra nagrinėjama byla dėl jų teisių pažeidimo.

Pagal Aplinkos apsaugos įstatymo 7 (8) straipsnį, vienas arba daugiau fizinių ar juridinių asmenų, suinteresuota visuomenė turi teisę paduoti skundą (prašymą), reikalaujanti imtis atitinkamų veiksmų, kad būtų išvengta ar sumažinta žala aplinkai arba atkurta iki pradinės aplinkos būklė, ir reikalaujanti nubausti asmenis, kaltus dėl kenksmingo poveikio aplinkai, ir pareigūnus, kurių priimti sprendimai ar veiksmai (neveikimas) pažeidė piliečių, suinteresuotos visuomenės, kitų juridinių ir fizinių asmenų teises ar įstatymų saugomus interesus.

Asmenys turi teisę pateikti skundą aplinkos apsaugos srityje ir prašyti teismo pradėti norminio administracinio akto peržiūrą.

Jei yra specialus teritorijų planavimo dokumentas ar detalūs planas, informavimo, konsultavimo ir dalyvavimo tvarką reglamentuoja Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. rugsėjo 18 d. nutarimas Nr. 1079 „Dėl Visuomenės informavimo, konsultavimo ir dalyvavimo priimant sprendimus dėl teritorijų planavimo nuostatų patvirtinimo“.

Yra specialus teisės aktas, nustatantis taisyklės dėl visuomenės informavimo ir dalyvavimo priimant sprendimus rengiant oro, vandens apsaugos bei atliekų tvarkymo planus ir programas (patvirtintas 2005 m. aplinkos ministro įsakymu Nr. D1-381). Pagal šio įsakymo 8 punktą, visuomenės atstovai turi teisę teikti pasiūlymus planą ar programą rengiančiai institucijai. Pagal įsakymo 12 ir 13 punktus, pasiūlymus pateikusiems asmenims institucija pateikia pagrįstą atsakymą ir informuoja visuomenę apie plano ar programos priėmimą ir priežastis įstaigos interneto svetainėje.

Minėtuose teisės aktuose nėra jokių kitų specialių taisyklių dėl teisės kreiptis į teismą,

2) Ar plano arba programos priėmimo forma turi įtakos teisei pareikšti ieškinį (taip pat žr. 2.5 punktą)?

Skiriasi teisė kreiptis į teismą reglamentuojančios taisyklės ginčijant individualius ir norminius administracinius aktus. Pagal ABTĮ 112 (1) straipsnį, kreiptis į administracinį teismą prašydami iširti, ar norminis administracinis aktas (ar jo dalis) atitinka įstatymą ar Vyriausybės norminį teisės aktą, turi teisę Seimo nariai, Seimo kontrolieriai, vaiko teisių apsaugos kontrolierius, lygių galimybių kontrolierius, Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės pareigūnai, bendrosios kompetencijos ir specializuoti teismai, prokurorai ir profesinės savivaldos asociacijos, įsteigtos pagal įstatymą vykdyti viešąsias funkcijas.

Kiti asmenys turi teisę prašyti administracinio teismo pradėti tyrimą, ar norminis administracinis aktas (ar jo dalis) atitinka įstatymą ar Vyriausybės norminį teisės aktą, kai tame teisme yra nagrinėjama konkreči byla dėl jų teisių pažeidimo (ABTĮ 113 (1) straipsnis). Asmenys turi teisę prašyti norminio (norminio) administracinio akto peržiūros tik tuo atveju, jei teisme yra nagrinėjama byla dėl jų teisių pažeidimo.

3) Kokia yra administracinės peržiūros (jei taikoma) ir teisminės peržiūros (jei taikoma) apimtis? Ar į ją patenka ir procesinis, ir materialinis teisėtumas?

Administraciniai teismai tikrina visų administracinių sprendimų procesinį ir materialinį teisėtumą. Teismai nagrinėja medžiagą, technines išvadas ir skaičiavimus, kai jie laikomi sprendimo dalimi. Teismas yra įpareigotas „aktyviai“ dalyvauti procese prašydamas įrodymų, kviesdamas liudytojus, ekspertus ir kt. Teismas turi neribotą sprendimo peržiūros teisę. Jis gali peržiūrėti visus ginčijamo sprendimo aspektus.

4) Ar taikomas reikalavimas prieš kreipiantis į teismą išnaudoti visas administracinės peržiūros procedūrų galimybes ir tik tada prašyti atlikti teisminę peržiūrą?

Nėra bendros taisyklės, kad prieš kreipiantis į teismą būtina pasinaudoti administracinės peržiūros procedūra. Reikalavimas pasinaudoti administracinės peržiūros procedūra numatytas specialiuose teisės aktuose.

Jeigu tai yra teritorijų planavimo dokumentas, Teritorijų planavimo įstatymo 49 straipsnio 4 dalyje nustatytas reikalavimas dalyvauti teritorijų planavimo viešinimo procedūrose, taip pat pasinaudoti administracinės peržiūros procedūra.

Jei tai yra planai ir programos oro, vandens apsaugos bei atliekų tvarkymo srityse, kurioms taikomas aplinkos ministro įsakymas Nr. D1-381, pasiūlymų pateikimas planą ar programą rengiančiai institucijai yra reikalavimas kreiptis į teismą.

5) Ar siekiant įgyti teisę pareikšti ieškinį nacionaliniuose teismuose būtina dalyvauti administracinės procedūros viešų konsultacijų etape – teikti pastabas, dalyvauti svarstymuose ir kt.?

Teritorijų planavimo dokumentų rengimo procese suinteresuotos visuomenės atstovai, kiti suinteresuoti fiziniai ir juridiniai asmenys turi teisę kreiptis į teismą dėl priimto administracinio sprendimo dėl teritorijų planavimo dokumento patvirtinimo panaikinimo tik tuo atveju, jeigu jie dalyvavo teritorijų planavimo viešinimo procedūrose ir teikė skundus ar pranešimus dėl viešojo administravimo subjektų priimtų su teritorijų planavimu susijusių sprendimų ar dėl šių subjektų neveikimo teritorijų planavimo valstybinę priežiūrą atliekančioms institucijoms iki skundžiamo administracinio sprendimo dėl teritorijų planavimo dokumento patvirtinimo priėmimo, jeigu viešinimo procedūrų metu žinojo ar objektyviai galėjo numatyti apie savo galimai pažeidžiamas teises (Teritorijų planavimo įstatymo 49 (4) straipsnis).

6) Ar yra tam tikri pagrindai / argumentai, kurie nevertinami (atmetami) teisminės peržiūros etape?

Pagal ABTĮ 3 straipsnį, administracinis teismas sprendžia viešojo administravimo srities ginčus. Teismas nevertina ginčijamo teisės akto ir veiksmų (neveikimo) politinio ar ekonominio tikslingumo požiūriu, o tik nustato, ar konkrečiu atveju nebuvo pažeistas įstatymas ar kitas teisės aktas, ar viešojo administravimo subjektas neviršijo kompetencijos, taip pat ar teisės aktas arba veiksmas (neveikimas) neprieštarauja tikslams ir uždaviniams, dėl kurių institucija buvo įsteigta ir gavo įgaliojimus.

Skunde pateikti argumentai administracinio teismo nesaisto. Teismui nustatyta pareiga „aktyviai“ dalyvauti procese. Jis gali peržiūrėti visus ginčijamo sprendimo aspektus.

7) Kaip nacionalinės jurisdikcijos srityje taikomi sąžiningumo ir nešališkumo principai?

Pagal ABTĮ, kiekviena šalis procese turi vienodas procesines teises.

Teismas turi išaiškinti proceso dalyviams jų procesines teises ir pareigas, įspėti dėl procesinių veiksmų atlikimo arba neatlikimo pasekmių ir padėti šioms asmenims įgyvendinti jų procesines teises (ABTĮ 12 straipsnis). Administraciniai teismai turi pareigą teikti išaiškinimus šalims, siekiant užtikrinti, kad visos šalys turėtų vienodas galimybes pateikti savo argumentus ir pateikti įrodymus.

8) Kaip nacionalinės teisės aktuose taikoma sąvoka „laiku“?

Yra keletas kategorijų bylų, kurios turi būti išspręstos per specialiuose įstatymuose nustatytus terminus (pvz., bylos dėl atsakymo išduoti leidimus gyventi ir dirbti Lietuvoje arba tokių leidimų panaikinimo, atsakymo suteikti prieglobstį ar jo panaikinimo; bylos dėl valstybės ar savivaldybės tarnautojo atleidimo). Aplinkos apsaugos bylos nepriskiriamos skubiai nagrinėtinoms byloms.

Administracinių bylų teisenos įstatymas nustato terminus teismui ir šalims. Pvz., gavus teisme skundą (prašymą, pareiškimą), administracinio teismo pirmininkas ar teisėjas jo priėmimo klausimą išsprendžia ne vėliau kaip per 7 darbo dienas (ABTĮ 33 (1) straipsnis); pasirošimas nagrinėti administracinę bylą teisme paprastai turi būti baigtas ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo skundo (prašymo, pareiškimų) priėmimo dienos (ABTĮ 64 (2) straipsnis); prašymą dėl reikalavimo užtikrinimo teisėjas arba teismas išnagrinėja ne vėliau kaip per tris darbo dienas po jo gavimo, atsakovui ir kitiems proceso dalyviams apie tai nepranešama (ABTĮ 70 (4) straipsnis); teismas, išnagrinėjęs bylą, gali atidėti teismo sprendimo priėmimą ir paskelbimą ne ilgiau kaip dvidešimčiai darbo dienų, o išnagrinėjęs bylą dėl norminio administracinio akto teisėtumo, – ne ilgiau kaip vienam mėnesiui (ABTĮ 84 (5) straipsnis); pareiškėjas turi teisę

tikslinti, pakeisti skundo (prašymo, pareiškimo) pagrindą ar dalyką per keturiolika kalendorinių dienų nuo proceso šalių atsiliepimų gavimo dienos (ABTĮ 50 (3) straipsnis); atsakovas per nurodytą terminą, paprastai ne trumpesnę kaip keturiolika kalendorinių dienų nuo skundo (prašymo, pareiškimo) nuorašo (skaitmeninės kopijos) gavimo dienos, turi pateikti teismui atsiliepimą (ABTĮ 67 (1) straipsnis).

Teritorijų planavimo įstatymas ir kiti jį įgyvendinimo teisės aktai nustato konkretaus plano organizatoriaus, įstaigų ir visuomenės, dalyvaujančių planavimo procedūroje, veiksmų atlikimo terminus. Pvz., pagal Teritorijų planavimo įstatymo 25 (4) straipsnį, prieš pradėdamas rengti kompleksinio teritorijų planavimo dokumentą, planavimo organizatorius ar jo įgaliotas asmuo Aplinkos ministerijos nustatyta tvarka raštu kreipiasi į Kompleksinio teritorijų planavimo dokumentų rengimo taisyklėse nurodytas institucijas, kad šios per 15 darbo dienų (dėl savivaldybės lygmens ir vietovės lygmens teritorijų planavimo dokumentų – per 10 darbo dienų) nuo prašymo gavimo dienos pateiktų planavimo sąlygas. Jeigu planavimo sąlygos per nustatytą terminą nebuvo išduotos ir planavimo organizatoriui apie neišdavimą priežastis nepranešta, planavimo organizatorius turi teisę pradėti rengti kompleksinio teritorijų planavimo dokumentą; pagal Teritorijų planavimo įstatymo 37 (2) straipsnį, planavimo organizatoriaus atsakymas per 10 darbo dienų nuo atsakymo gavimo dienos gali būti apskūstas atitinkamai teritorijų planavimo valstybinę priežiūrą atliekančiai institucijai ir kt.

9) Ar yra numatytas teismo nustatomas įpareigojimas nepažeisti ieškovo teisių ar sustabdyti veiksmus, pažeidžiančius tas teises? Jei taip, kokius procesinius reikalavimus reikia įvykdyti, kad to būtų galima prašyti? Ar be bendrųjų nacionalinių nuostatų kiekvienai sričiai taikomos specialios taisyklės?

Reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymas galimas visose administracinėse bylose. Reikalavimas gali būti užtikrinamas bet kurioje proceso stadijoje, jeigu proceso dalyvis tikėtina pagrindžia reikalavimo pagrįstumą ir nesiėmus užtikrinimo priemonių gali būti padaryta neatitaisoma arba sunkiai atitaisoma didelė žala. Teismas gali imtis priemonių reikalavimui užtikrinti proceso dalyvių motyvuotu prašymu arba savo iniciatyva. Reikalavimo užtikrinimo priemonės gali būti taikomos ir tais atvejais, kai būtina laikinai sureguliuoti padėtį, susijusią su ginčytiniais teisiniais santykiais (ABTĮ 70 straipsnis).

Teritorijų planavimo įstatymo 23 straipsnyje nustatytas specialus reguliavimas dėl valstybei svarbių projekto teritorijų planavimo dokumentų. Ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo planavimo organizatoriaus atsiliepimo į skundą pateikimo dienos teismas nutartimi išsprendžia klausimą, ar dėl paduoto skundo reikia stabdyti tolesnę valstybei svarbaus projekto teritorijų planavimo dokumento rengimo, derinimo ir tvirtinimo procedūrą (Teritorijų planavimo įstatymo 23 (5) straipsnis).

10) Kokios yra taisyklės, susijusios su išlaidomis teikiant prieštaravimą dėl teisės kreiptis į teismą šiose srityse? Kokios galimos bylos pralaimėjimo teisme pasekmės? Kokios yra apsaugos priemonės, kuriomis užtikrinama, kad išlaidos nebūtų pernelyg didelės, ir ar jos apima aiškias teisės aktų nuostatas, pagal kurias reikalaujama, kad išlaidos nebūtų pernelyg didelės?

Taikomos bendrosios Administracinių bylų teisenos įstatymo taisyklės. Jei asmuo pateikia skundą administraciniam teismui, jis turi sumokėti žyminį mokestį. Yra taikomos išimties, pavyzdžiui, byloje dėl skundų, kuriais siekiama ginti valstybės ar viešąjį interesą, byloje dėl turčinės ir neturčinės žalos, padarytos neteisėtais veiksmais ar neveikimu viešojo administravimo srityje, atlyginimo. Kitos su bylinėjimusi susijusios išlaidos: sumos, išmokėtos liudytojams, vertėjams, specialistams, ekspertams ir ekspertų organizacijoms; išlaidos advokato ar advokato padėjėjo teisinėms paslaugoms apmokėti; kitos būtinos ir pagrįstos išlaidos.

Teikdamas skundą pirmosios instancijos administraciniam teismui, pareiškėjas turi sumokėti 30 EUR žyminį mokestį (elektroninėse bylose mokama 75 procentai mokėtinos žyminio mokesčio sumos). Teikiant apeliacinį skundą dėl pirmosios instancijos teismo sprendimo, žyminis mokestis yra 15 EUR.

Žyminis mokestis yra vienodo dydžio visų kategorijų administracinėse bylose. Administracinis teismas, atsižvelgdamas į turčinę fizinio asmens ar fizinį asmenų grupės padėtį, gali visiškai ar iš dalies atleisti juos nuo žyminio mokesčio mokėjimo (ABTĮ 37 straipsnis).

Nėra aiškaus įstatyme įtvirtinto reikalavimo, kad išlaidos neturėtų būti pernelyg didelės.

1.5. Vykdomojo pobūdžio teisės aktai ir (arba) teisiškai privalomi bendro taikymo norminiai aktai, naudojami ES aplinkos apsaugos teisės aktams ir susijusiems ES teisės aktams įgyvendinti^[5]

1) Kokios yra taikytinos nacionalinės teisės aktų nuostatos dėl fizinio asmens ir NVO teisės pareikšti ieškinį, kai jie pageidauja a) administracinės peržiūros ir b) pareikšti nacionaliniame teisme teisinį prieštaravimą dėl procedūros, pagal kurią priimamas sprendimas (arba dėl jo turinio), imamasi arba nesiimama veiksmų dėl nacionalinio reglamentuojamojo pobūdžio teisės akto (visų pirma, kokios yra sąlygos, kurias reikia įvykdyti, ir kokie yra prieštaravimo pateikimo terminai)? Kiek veiksminga yra teisė kreiptis į nacionalinius teismus, atsižvelgiant į ESTT praktiką ir visą susijusių nacionalinių teismų praktiką?

ES aplinkosaugos srities norminiai aktai įgyvendinami įstatymais, Vyriausybės nutarimais ir sprendimais, ministrų, Vyriausybės įstaigų ir kitų valstybės institucijų bei organų ir kolegialių institucijų vadovų norminiais aktais, savivaldybių institucijų norminiais aktais. Šie aktai yra norminiai teisės aktai. Tik Konstitucijoje ir Administracinių bylų teisenos įstatyme numatyti subjektai turi teisę ginčyti norminius teisės aktus teismuose.

Pagal Konstitucijos 105 straipsnį, Konstitucinis Teismas nagrinėja ir priima sprendimą, ar Lietuvos Respublikos Konstitucijai neprieštarauja Lietuvos Respublikos įstatymai ir kiti Seimo priimti aktai. Konstitucinis Teismas taip pat nagrinėja, ar neprieštarauja Konstitucijai ir įstatymams:

Respublikos Prezidento aktai;

Respublikos Vyriausybės aktai.

Į Konstitucinį Teismą turi teisę kreiptis Respublikos Prezidentas, Vyriausybė, ne mažiau kaip 1/5 visų Seimo narių ir teismai. Kiekvienas asmuo turi teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl minėtų teisės aktų konstitucingumo, jeigu jis mano, kad jų pagrindu priimtas sprendimas pažeidė šio asmens konstitucines teises ar laisves ir šis asmuo išnaudojo visas teisinės gynybos priemones. Asmuo turi teisę paduoti Konstituciniam Teismui prašymą, jeigu ginčijamų teisės aktų pagrindu priimtas sprendimas pažeidė šio asmens konstitucines teises ar laisves, yra priimtas galutinis ir neskundžiamas bendrosios kompetencijos arba administracinio teismo sprendimas, t. y. nebėra galimybių toliau ginti pažeistų asmens teisių ar laisvių bendrosios kompetencijos teismuose ar administraciniuose teismuose. Skundas dėl pažeistų teisių ir laisvių gynimo gali būti paduotas, jei nuo galutinio neskundžiamo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos nepraėjo daugiau kaip keturi mėnesiai.

Pagal ABTĮ 112 (1) straipsnį, kreiptis į administracinį teismą prašydami iširti, ar norminis administracinis aktas (ar jo dalis) atitinka įstatymą ar Vyriausybės norminį teisės aktą, turi teisę Seimo nariai, Seimo kontrolieriai, vaiko teisių apsaugos kontrolierius, lygių galimybių kontrolierius, Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės pareigūnai, bendrosios kompetencijos ir specializuoti teismai, prokurorai ir profesinės savivaldos asociacijos, įsteigtos pagal įstatymą vykdyti viešąsias funkcijas. Kad būtų iširta, ar savivaldybių administravimo subjekto priimtas norminis administracinis aktas (ar jo dalis) atitinka įstatymą ar Vyriausybės norminį teisės aktą, su pareiškimu į administracinį teismą turi teisę kreiptis ir savivaldybių veiklos priežiūrą vykdančios Vyriausybės atstovai (ABTĮ 112 (2) straipsnis).

Kiti asmenys turi teisę prašyti administracinio teismo pradėti tyrimą, ar norminis administracinis aktas (ar jo dalis) atitinka įstatymą ar Vyriausybės norminį teisės aktą, kai tame teisme yra nagrinėjama konkreti byla dėl jų teisių pažeidimo (ABTĮ 113 (1) straipsnis).

Asmenys turi teisę prašyti iširti norminio administracinio akto teisėtumą tik tuo atveju, jei teisme yra nagrinėjama byla dėl jų teisių pažeidimo. Teisė pateikti Konstituciniam Teismui prašymą dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų Seimo, Vyriausybės ar Respublikos Prezidento priimtų aktų konstitucingumo taip pat suteikiama kiekvienam asmeniui, jei jis mano, kad sprendimas, priimtas tokio teisės akto pagrindu, pažeidė jo konstitucines teises ar laisves, ir asmuo išnaudojo visas teises gynybos priemones.

2) Kokia yra administracinės peržiūros (jei taikoma) ir teisminės peržiūros (jei taikoma) apimtis? Ar į ją patenka ir procesinis, ir materialinis teisėtumas?

Teismų kompetencija dėl norminių (norminių) aktų peržiūros yra tokia pati kaip ir kitose administracinėse bylose. Teismai tikrina tiek procesinį, tiek materialų ginčijamo norminio akto teisėtumą.

3) Ar taikomas reikalavimas prieš kreipiantis į teismą išnaudoti visas administracinės peržiūros procedūrų galimybes ir tik tada prašyti atlikti teisminę peržiūrą?

Konstituciniam skundai nustatytas reikalavimas – visų teisinių gynybos priemonių išnaudojimas. Pasinaudojimo administracinės peržiūros procedūra reikalavimas nustatytas ginčijant teritorijų planavimo dokumentus (bendruosius planus, specialiuosius planus).

4) Ar siekiant įgyti teisę pareikšti ieškinį nacionaliniuose teismuose būtina dalyvauti administracinės procedūros viešų konsultacijų etape – teikti pastabas, dalyvauti svarstymuose ir kt.?

Teisėkūros pagrindų įstatymas įtvirtina konsultavimosi su visuomene principą. Pagal Teisėkūros įstatymo 7 straipsnį, visuomenė turi teisę teikti pasiūlymus dėl Teisės aktų informacinėje sistemoje paskelbtų teisėkūros iniciatyvų ir teisės aktų projektų, taip pat dėl galiojančio teisinio reguliavimo, kurio poveikio ex post vertinimas atliekamas. Su visuomene turi būti konsultuojamasi laiku ir dėl esminių klausimų (konsultavimosi efektyvumas), taip pat tiek, kiek yra būtina (konsultavimosi proporcingumas). Konsultavimosi su visuomene būdus ir rezultatų įforminimo būdus pasirenka konsultavimąsi su visuomene inicijuojantys subjektai. Informacija apie konsultavimosi su visuomene rezultatus turi būti teikiama teisės aktą priimančiam subjektui. Dalyvavimas konsultavimosi su visuomene etape nėra būtinas.

Jei specialiame teisės akte nustatytas dalyvavimo viešo konsultavimosi etape reikalavimas, tai yra reikalavimas kreipiantis į teismus.

Teritorijų planavimo dokumentų rengimo procese suinteresuotos visuomenės atstovai, kiti suinteresuoti fiziniai ir juridiniai asmenys turi teisę kreiptis į teismą dėl priimto administracinio sprendimo dėl teritorijų planavimo dokumento patvirtinimo panaikinimo tik tuo atveju, jeigu jie dalyvavo teritorijų planavimo viešinio procedūrose ir teikė skundus ar pranešimus dėl viešojo administravimo subjektų priimtų su teritorijų planavimu susijusių sprendimų ar dėl šių subjektų neveikimo teritorijų planavimo valstybinę priežiūrą atliekančioms institucijoms iki skundžiamo administracinio sprendimo dėl teritorijų planavimo dokumento patvirtinimo priėmimo, jeigu viešinio procedūrų metu žinojo ar objektyviai galėjo numatyti apie savo galimai pažeidžiamas teises (Teritorijų planavimo įstatymo 49 (4) straipsnis).

Pagal Teritorijų planavimo įstatymo 37 straipsnį, pasiūlymai dėl teritorijų planavimo dokumentų planavimo organizatoriui turi būti pateikiami raštu. Planavimo organizatoriaus atsakymas per 10 darbo dienų nuo atsakymo gavimo dienos gali būti apskųstas atitinkamai teritorijų planavimo valstybinę priežiūrą atliekančiai institucijai.

5) Ar yra numatytas teismo nustatomas įpareigojimas nepažeisti ieškovo teisių ar sustabdyti veiksmus, pažeidžiančius tas teises? Jei taip, kokius procesinius reikalavimus reikia įvykdyti, kad to būtų galima prašyti? Ar be bendrųjų nacionalinių nuostatų kiekvienai sričiai taikomos specialios taisyklės?

Pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 67-2 straipsnį, atsižvelgdamas į pareiškėjo pateiktą motyvuotą prašymą sustabdyti teismo sprendimo vykdymą, Konstitucinis Teismas gali sustabdyti teismo sprendimo vykdymą išimtiniais atvejais, kai dėl teismo sprendimo vykdymo būtų neatitaisomai pažeistos pareiškėjo konstitucinės teisės ar laisvės arba kai tai būtina dėl viešojo intereso. Prašymas sustabdyti teismo sprendimo vykdymą turi būti pateiktas kartu su prašymu ištirti, ar teisės aktas atitinka Konstituciją arba įstatymus.

Pagal Konstitucinio Teismo 26 straipsnį, tais atvejais, kai Konstitucinis Teismas gauna Respublikos Prezidento teikimą arba Seimo nutarimą, ne vėliau kaip per 3 dienas turi būti atliktas išankstinis tos medžiagos tyrimas. Jeigu Konstitucinis Teismas priima sprendimą priimti nagrinėti prašymą, Konstitucinio Teismo pirmininkas turi pranešti tai, kad akto galiojimas sustabdomas nuo pranešimo oficialaus paskelbimo Teisės aktų registre dienos iki Konstitucinio Teismo nutarimo dėl šios bylos paskelbimo.

Pagal ABTĮ 70 (3) straipsnį, reikalavimo užtikrinimo priemonės gali būti:

draudimas atlikti tam tikrus veiksmus;

išieškojimo pagal vykdomąjį dokumentą sustabdymas;

ginčijamo individualaus teisės akto, taip pat ir suteikiančio kitam asmeniui (ne pareiškėjui) subjektines teises, galiojimo laikinas sustabdymas;

kitos teismo ar teisėjo taikomos priemonės.

Administraciniai teismai neturi galimybės sustabdyti ginčijamo norminio teisės akto galiojimo, iki kol bus paskelbtas įsiteisėjęs administracinio teismo sprendimas dėl atitinkamo norminio administracinio akto (jo dalies) pripažinimo neteisėtu. Prireikus administracinis teismas gali sustabdyti pripažinto neteisėtu norminio administracinio akto (ar jo dalies) galiojimą iki teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos (ABTĮ 118 (3) straipsnis).

6) Kokios yra taisyklės, susijusios su išlaidomis teikiant prieštaravimą dėl teisės kreiptis į teismą šiose srityse? Kokios galimos bylos pralaimėjimo teisme pasekmės? Kokios yra apsaugos priemonės, kuriomis užtikrinama, kad išlaidos nebūtų pernelyg didelės, ir ar jos apima aiškias teisės aktų nuostatas, pagal kurias reikalaujama, kad išlaidos nebūtų pernelyg didelės?

Jei asmuo pateikia skundą administraciniam teismui dėl savo teisių ar interesų pažeidimo, taikomos bendros Administracinių bylų teisenos įstatymo taisyklės dėl žyminio mokesčio ir kitų išlaidų.

Kai pateikiamas abstraktus prašymas ištirti norminio administracinio akto teisėtumą, žyminis mokestis nereikalaujamas.

Pagal Konstitucinio Teismo 39 straipsnį, dalyvaujančių byloje institucijų atstovų patirtas išlaidas, susijusias su buvimu ir dalyvavimu Konstitucinio Teismo teisenoje, apmoka institucijos ir įstaigos, kurioms jie atstovauja. Konstituciniam Teismui pripažinus, kad įstatymas ar kitas Seimo priimtas aktas, Respublikos Prezidento aktas ar Vyriausybės aktas, kurio pagrindu priimtas asmens konstitucinės teisės ar laisvės pažeidžiantis sprendimas, prieštarauja Konstitucijai arba įstatymams, pareiškėjo patirtas būtinas ir pagrįstas išlaidas, susijusias su dalyvavimu Konstitucinio Teismo teisenoje, apmoka valstybės institucija, kurios priimtas teisės aktas (jo dalis) pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai. Vyriausybė ar jos įgaliota institucija nustato išlaidų, susijusių su dalyvavimu Konstitucinio Teismo teisenoje, atlyginimo didžiausius dydžius ir jų mokėjimo tvarką. Maksimalūs kompensuojamų išlaidų dydžiai nustatyti Teisingumo ministro 2019 m. įsakymu Nr. 1R-261.

7) Ar galima nacionaliniame teisme pareikšti teisinį prieštaravimą dėl bet kurio susijusio ES teisės akto, siekiant įvertinti jo galiojimą pagal SESV 267 straipsnį, ir, jei taip, kaip tai padaryti[6]?

Tik Administracinių bylų teisenos įstatyme numatyti subjektai gali tiesiogiai pateikti skundą teismui dėl nacionalinių norminių teisės aktų teisėtumo.

Kiti subjektai turi teisę prašyti teismo kreiptis į administracinį teismą, kad būtų patikrinta, ar norminis administracinis aktas (ar jo dalis) atitinka įstatymą ar Vyriausybės nutarimą, kai teisme nagrinėjama konkreti byla dėl jų teisių pažeidimo.

Yra tik viena galimybė kreiptis į teismą tiesiogiai dėl Europos Komisijos sprendimo, numatyto Administracinių bylų teisenos įstatyme – Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija prašymą kreiptis į kompetentingą Europos Sąjungos teisminę instituciją dėl Europos Komisijos sprendimo paduoda Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatyme nustatytais atvejais (ABTĮ 1221 straipsnis). Išnagrinėjęs prašymą dėl Europos Komisijos sprendimo, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas priima vieną iš šių sprendimų: 1) kreiptis į kompetentingą Europos Sąjungos teisminę instituciją su prašymu priimti prejudicinį sprendimą pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 267 straipsnį; 2) atmesti Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos prašymą dėl Europos Komisijos sprendimo (ABTĮ 1223 straipsnis).

Kitais atvejais teismas kreipiasi į kompetentingą Europos Sąjungos teisminę instituciją prašydamas prejudicinio sprendimo dėl Europos Sąjungos teisės aktų aiškinimo ar galiojimo. Kiekviena proceso šalis gali prašyti teismo kreiptis į kompetentingą Europos Sąjungos teisminę instituciją dėl prejudicinio sprendimo, tačiau tai yra teismo diskrecija.

[1] Ši bylų kategorija atspindi naujausią ESTT praktiką. Tai, pavyzdžiui, Protect C-664/15 (EU:C:2017:987), Slovakijos rudųjų lokių byla C-240/09 (EU:C:2011:125), žr. [Komisijos pranešimą C/2017/2616](#) dėl teisės kreiptis į teismą aplinkosaugos klausimais, OL C 275, 2017 8 18, p. 1.

[2] SPAV direktyva yra susijusi su planais ir programomis. Jiems taip pat taikomas Orhuso konvencijos 7 straipsnis ir 9 straipsnio 3 dalis.

[3] [Pavyzdį, kai planui netaikytas SPAV, tačiau taikyti Orhuso konvencijos 7 straipsnyje nustatyti reikalavimai dėl visuomenės dalyvavimo, galima rasti pranešimo ACCC/C/2010/54](#) išvadose.

[4] Jie patenka į Orhuso konvencijos 7 straipsnio ir 9 straipsnio 3 dalies taikymo sritį. Taip pat žr. atitinkamą Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktiką, pavyzdžiui, bylą Janecek (C-237/97) ir tokias bylas kaip Boxus (C-128/09–C-131/09) ir Solvay (C-182/10), kaip nurodyta Komisijos pranešime C/2017/2616 dėl teisės kreiptis į teismą aplinkosaugos klausimais.

[5] Tokie aktai patenka į Orhuso konvencijos 8 straipsnio ir 9 straipsnio 3 dalies taikymo sritį. Tokio akto pavyzdys – nacionalinės administracijos sprendimas, nurodytas byloje C-281/16, Vereniging Hoekschewaards Landschap, ECLI:EU:C:2017:774.

[6] Tokio prašymo priimti prejudicinį sprendimą pavyzdį žr. byloje C-281/16, Vereniging Hoekschewaards Landschap, ECLI:EU:C:2017:774.

Paskutinis naujinimas: 07/04/2023

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisiima jokios atsakomybės ar teisių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Kitos svarbios taisyklės dėl apeliacinių skundų, teisių gynimo priemonių ir teisės kreiptis į teismą aplinkosaugos klausimais

- Priemonės administracijai nesprenžiant klausimo (esant administracijos neveikimui)

Pagal Aplinkos apsaugos įstatymo 7 (8) straipsnį, vienas arba daugiau fizinių ar juridinių asmenų, suinteresuota visuomenė turi teisę paduoti skundą (prašymą), reikalaujanti imtis atitinkamų veiksmų, kad būtų išvengta ar sumažinta žala aplinkai arba atkurta iki pradinės aplinkos būklė, ir reikalaujanti nubausti asmenis, kaltus dėl kenksmingo poveikio aplinkai, ir pareigūnus, kurių priimti sprendimai ar veiksmai (neveikimas) pažeidė piliečių, suinteresuotos visuomenės, kitų juridinių ir fizinių asmenų teises ar įstatymų saugomus interesus.

Jei viešojo administravimo subjektas nevykdo savo pareigų arba atideda tam tikro klausimo nagrinėjimą ir neišsprendžia jo iki nustatytos datos, skundas dėl tokio neveikimo (vilkinimo) gali būti paduotas per du mėnesius nuo dienos, kai baigiasi įstatymo ar kito teisės akto nustatytas klausimo išsprendimo laikas (ABT) 29 (2) straipsnis).

Kreipimosi į teismą taisyklės yra tokios pačios kaip ir bet kurios kitos administracinės procedūros ar teismo proceso atveju. Tik tie asmenys, kurių teisės pažeidžiamos, turi teisę ginčyti neveikimą, o aplinkosaugos nevyriausybinėms organizacijoms tokia teisė suteikiama tais atvejais, kai tai susiję su jų tikslais ir veikla.

- Baudos, kurias viešojo administravimo institucijoms gali skirti teismas ar kitas nepriklausomas ir nešališkas subjektas (informacijos komisarai, ombudsmenas, prokuroras ir kt.), joms nevykdant pareigos užtikrinti efektyvią teisę kreiptis į teismą

Pagal ABT) 99 straipsnį, įsiteisėjus teismo sprendimui, kuriuo skundas (prašymas, pareiškimas) patenkinamas, jo patvirtinta kopija (nuorašas) nusiunčiama vykdyti viešojo administravimo subjektui ar kitam asmeniui, kurio teisės aktai arba veiksmai (neveikimas) ar vilkinimas atlikti veiksmus buvo apskūsti, arba viešojo administravimo subjektui, kuris byloje atstovavo valstybei (Vyriausybei), taip pat pareiškėjui. Jeigu per 15 kalendorinių dienų ar per teismo nustatytą terminą viešojo administravimo subjektas ar kitas asmuo sprendimo neįvykdo, pareiškėjo prašymu sprendimą priėmęs administracinis teismas išduoda jam vykdomąjį raštą, kartu nurodydamas jį vykdyti antstoliui pagal atsakovo buveinės vietą Civilinio proceso kodekso nustatyta tvarka. Kai išieškamos pinigų sumos į valstybės biudžetą ar išieškoma žala, atsiradusi dėl viešojo administravimo subjektų neteisėtų veiksmų, taip pat kai išieškamos sumos, susijusios su tarnybiniais teisiniais santykiais ar pensijų mokėjimu, teismas išduoda vykdomąjį raštą išieškotojui be jo prašymo.

Seimo kontrolieriai tiria pareiškėjų skundus dėl pareigūnų piktnaudžiavimo, biurokratizmo ar kitaip pažeidžiamų žmogaus teisių ir laisvių viešojo administravimo srityje (Seimo kontrolierių įstatymo 12 straipsnis). Seimo kontrolierius, vykdydamas savo pareigas, turi teisę surašyti administracinio teisės pažeidimo protokolą dėl Seimo kontrolieriaus reikalavimų nevykdymo ar kitokio trukdymo Seimo kontrolieriui įgyvendinti jam suteiktas teises (Seimo kontrolierių įstatymo 19 (9) straipsnis).

Valstybinę aplinkos apsaugos ir gamtos išteklių naudojimo kontrolę vykdo Aplinkos ministerijos sistemos pareigūnai - valstybiniai aplinkos apsaugos inspektoriai. Pagal Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo 12 straipsnį, valstybiniai aplinkos apsaugos inspektoriai Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo nustatytais atvejais ir tvarka gali duoti privalomuosius nurodymus fiziniams ir juridiniams asmenims; surašyti protokolus, aktus ir kitokius nustatytos formos dokumentus; nagrinėti administracinių nusižengimų bylas ir skirti administracines nuobaudas; nagrinėti bylas dėl ekonominių sankcijų skyrimo ir skirti ekonomines sankcijas. Valstybiniai aplinkos apsaugos inspektoriai turi teisę sustabdyti ūkinės ir kitos veiklos objektų statybą ar rekonstrukciją, sustabdyti ar apriboti juridinių ir fizinių asmenų veiklą, kai pažeidžiami aplinkos apsaugos įstatymai arba kai ši veikla neatitinka norminių standartų, taisyklių, ribojimų ir kitų sąlygų, nustatytų siekiant apsaugoti aplinką.

Valstybės tarnautojo padarytą žalą atlyginusi valstybės ar savivaldybės institucija ar įstaiga turi teisę regreso tvarka reikalauti iš žalą padariusio valstybės tarnautojo tokio dydžio žalos atlyginimo, kiek ji sumokėjo, bet ne daugiau kaip 9 vidutinių valstybės tarnautojo darbo užmokesčių. Jeigu valstybės tarnautojas žalą padarė tyčia, valstybės ar savivaldybės institucija ar įstaiga į padariusį žalą valstybės tarnautoją turi tokio dydžio regreso teisę, kiek ji sumokėjo žalos atlyginimo (Valstybės tarnybos įstatymo 39 straipsnis).

- Baudos už faktiškai rodomą nepagarbą teismui, pvz., nevykdant teismo sprendimo ar veikiant neatsižvelgiant į teismo sprendimą

Nenustatytos sankcijos, jei kompetentinga institucija nevykdo teismo sprendimo.

Teismo sprendimo vykdymą reglamentuoja Administracinių bylų teisenos įstatymas ir Civilinio proceso kodeksas. Jei teismas panaikina ginčijamą aktą (jo dalį) ir (arba) įpareigoja atitinkamą viešojo administravimo subjektą pašalinti padarytą pažeidimą arba vykdyti kitus teismo nurodymus (pvz., užtikrinti galimybę kreiptis į teismą), pareiškėjas gali prašyti teismo išduoti vykdomąjį raštą. Pareiškėjas taip pat gali inicijuoti naują ginčą ginčydamas neveikimą / vilkinimą ir (arba) prašydamas teismo priteisti žalą, padarytą dėl neteisėtų viešojo administravimo subjekto veiksmų.

Pagal ABT) 83 straipsnį, administracinę bylą nagrinėjantis teisėjas ar teismas turi teisę skirti baudas, jeigu:

nustatytu laiku be pateisinamų priežasčių pareigūnai ir asmenys neįvykdo teisėjo ar teismo reikalavimų pateikti atsiliepimą į skundą (prašymą, pareiškimą), dokumentus ar kitą medžiagą, taip pat už kitų teisėjo (teismo) reikalavimų, susijusių su bylos nagrinėjimu, nevykdymą;

liudytojas, specialistas ar ekspertas be pateisinamų priežasčių neatvyksta pas bylą posėdžiui rengiantį teisėją ar į teismo posėdį;

dalyvaujantys teismo posėdyje asmenys po įspėjimo vėl kalba be eilės, užgaulioja kitus dalyvaujancius teismo posėdyje asmenis ar teismą;

posėdžių salėje esantys asmenys pažeidžia tvarką, neklauso posėdžio pirmininko reikalavimų laikytis tvarkos;

asmuo piktnaudžiauja nušalinimo teise;

asmuo piktnaudžiauja administraciniu procesu. Piktnaudžiavimu administraciniu procesu administracinis teismas gali pripažinti akivaizdžiai nepagrįsto procesinio dokumento pateikimą, objektyviai nesąžiningą veikimą ar neveikimą, nukreiptą prieš ekonomišką, operatyvų ir teisingą bylos išnagrinėjimą ar išsprendimą.

Administracinę bylą nagrinėjantis teismas turi teisę skirti baudą fiziniams ir juridiniams asmenims, jų atstovams iki 300 eurų, o pareigūnams ar institucijų ir įstaigų atstovams – iki 600 eurų už kiekvieną pažeidimo atvejį, išskyrus šio straipsnio 1 dalies 5 punkte nustatytą atvejį. Nušalinimo teise piktnaudžiaujančiam asmeniui teismas turi teisę skirti iki 1 500 eurų baudą. Dėl pirmosios instancijos teismo nutarties skirti baudą gali būti duodamas atskirasis skundas.

Yra keletas specialių normų:

Jei į teismą iškvieistas asmuo neatvyksta, jis gali būti pristatytas į teismą teismo ar teisėjo nurodymu. Už neatvykimą į teismą ar atsisakymą teisme duoti parodymus, paaiškinimus ar išvadą gali būti skiriama bauda iki 300 eurų arba skiriamas iki vieno mėnesio areštas (ABTĮ 58 (1) straipsnis);

Jeigu pažeidžiami nurodymai, kurie buvo nustatyti kaip reikalavimo užtikrinimo priemonės, kaltiems asmenims teismo nutartimi skiriama iki 300 eurų bauda. Dėl teismo nutarties skirti baudą gali būti duodamas atskirasis skundas (ABTĮ 70 (12) straipsnis);

Už įpareigojimo pranešti teismui apie savo adresu, elektroninio pašto adresu, telefono, fakso numerių, taip pat kitų elektroninių ryšių priemonių adresų, jeigu jie būtini siekiant priimti procesinius dokumentus elektroninių ryšių priemonėmis, pasikeitimą bylos proceso metu nevykdymą, jeigu dėl nepranešimo buvo atidėtas bylos nagrinėjimas, teismas turi teisę proceso dalyviams skirti baudą iki 60 eurų (ABTĮ 76 (2) straipsnis).

Pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 72 straipnį, Lietuvos Respublikos įstatymas (ar jo dalis) arba kitas Seimo aktas (ar jo dalis), Respublikos Prezidento aktas, Vyriausybės aktas (ar jo dalis) negali būti taikomi nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo nutarimas, kad atitinkamas aktas (ar jo dalis) prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Tos pačios pasekmės atsiranda, kai Konstitucinis Teismas priima nutarimą, kad Respublikos Prezidento aktas ar Vyriausybės aktas (ar jo dalis) prieštarauja įstatymams. Visos valstybės institucijos bei jų pareigūnai privalo panaikinti savo priimtus poįstatyminius aktus ar jų nuostatas, kurie pagrįsti pripažintu nekonstituciniu teisės aktu. Neturi būti vykdomi sprendimai, pagrįsti teisės aktais, kurie pripažinti prieštaraujančiais Konstitucijai ar įstatymams, jeigu tokie sprendimai nebuvo įvykdyti iki atitinkamo Konstitucinio Teismo nutarimo įsigaliojimo. Konstitucinio Teismo nutarimo pripažinti teisės aktą ar jo dalį nekonstituciniu galia negali būti įveikta pakartotinai priėmus tokį pat teisės aktą ar jo dalį.

Paskutinis naujinimas: 07/04/2023

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisiima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.